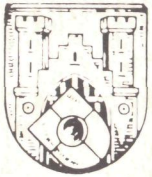
Batı Klasikleri

MEKTUPLAR

Eflâtun

BATI KLASİKLERİ

MEKTUPLAR

Eflâtun

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 843
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 118
Batı Klasikleri : 15

Kitabın adı
MEKTUPLAR
Yayın Kodu
97.34.Y.0002.434
ISBN 975.11.0050.X
Baskı yılı
1997
Baskı adedi
5.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
6.2.1997 tarih ve 692 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 5.000 adet basılmıştır.

Batı Klasikleri

MEKTUPLAR

Eflâtun

Çeviren
İrfan ŞAHİNBAŞ

İstanbul 1997

Eski Yunan has isimlerinin yazılışı hakkında not

Yunan eserlerinin tercümesinde tanrı, insan ve memleket isimlerini, asıllarındaki imlâya uygun bir surette yazmayı muvafık bulduk; bunun için de bugün Avrupa milletlerinin hemen hepsinde kullanılan *Transcription* usulünü aldık. Yunancanın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift harfle karşılanmıştır. *Th* ve *kh* gibi çift harfleri kullanmağa lüzum vardı; çünkü Yunancanın Θ sını da T ını da *t* ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zaruri idi. X için de sadece *h* harfini alsaydık Yunancada sesli harflerin önüne bazan gelen ' işareti ile karışması kabildi.

Ph çift harfine gelince yunancanın Φ harfini Avrupalılar öteden beri böyle gösterirler; vaktiyle Romalılar da öyle göstermişlerdir; demek ki o harfin telâffuzu Romalıların *f* harfinin telâffuzuna tamamen uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa milletleri Yunancanın Ξ harfini de *x* ile gösterirler: fakat *x* harfi bizim alfebimizde yoktur: onun için bunun yerine *ks* çift harfini kullanmağı daha nasip bulduk.

Yunanca isimlerde *y* harfi sesiz değil, sesli harftir ve Yunancanın Y harfini gösterir; *ü* okunması lâzımdır. Mamafih bu telâffuz mutlak değildir; bugünkü Yunanlılar onu *i* okumaktadırlar.

Çift sesli harfleri de şöyle çift olarak gösterdik. Ancak *ou* yerine yalnız bir u koyduk; bu, şimdiki milletlerarası *transcription*'da da böyledir.

A	A	H	E	N	N	T	T
B	B	Θ	Th	Ξ	Ks	Y	Y
Γ	G	I	i	O	O	Φ	Ph
Δ	D	K	K	Π	P	X	Kh
E	E	Λ	L	P	P	Ψ	Ps
Z	Z	M	M	Σ	S	Ω	O

MEKTUP I

Eflâtun'dan Dionysios'a: iyilikler

Yanınızda geçirdiğim uzun yıllar boyunca, 309
devlet idaresi işlerinde herkesten ziyade bana
başvurduğunuz halde, bütün nimetlerden siz fay-
dalanıyor, ben ise birçok iftiralara uğruyordum;
fakat, ettiğiniz zulümlerin, benim rızamla olabile-
ceğine kimsenin inanmıyacağını bildiğimden, bu
iftiralara, ağır olmalarına rağmen, katlanıyordum.
Devlet idaresini sizinle paylaşanlar, çoğunu yar- b
dımlarım sayesinde cezalardan kurtardığım kim-
seler, bana bu yolda şahitlik ederler. Birçok
kereler, mutlak iktidar vererek devletin başına
getirdiğiniz beni, bir dilenciye bile edilmiyecek
hakaretle yanınızdan kovdunuz; bunca yıl ara-
nızda kaldığım halde, hemen gemiye binip uzak-
laşmamı istediniz.

Ben artık, beni insanlardan biraz daha uzak-
laştıracak bir ömür sürmeye karar verdim. Sen
de, ey Tyrannos Dionysios, yapyalnız kalacaksın. c
Seyahatim için verdiğin o bol parayı, sana bu
mektubumu getiren Bakkheios geri verecektir. Bu
para seyahat masraflarımı karşılıyamıyacağı gibi,
başka bir işe de yaramıyacaktı; onu vermek senin
için bir şerefsizlik olacağı gibi, kabul etmek de
benim için şerefsizlik olurdu; onun için kabul et-

miyorum. Böyle bir parayı ha almışsın, ha ver-
d mişsin senin için hepsi bir. Onu al, dostlarından başka birini ihya et, tıpkı beni ettiğin gibi! Ben senin nimetlerinden yeteriye faydalandım.

Burada, Euripides'in şu sözlerini tekrarlamak çok uygun düşer sanıyorum; bir gün bahtın değiştiğini görünce:

Yanında benim gibi bir adam bulunmasını istiyeceksin.

Şunu da hatırlatayım ki, tragedya şairlerinin çoğunda, bir tyrannos, katilin elinde can verirken şöyle bağırır:

310 *Ne bahtsızım! ölüyorum; bir yanda da dostum yok!*

Hiçbir tragedya muharririnin eserinde parasızlıktan ölen bir tyrannos görülmez. İşte, sana akıllı kimselerin pek kötü bulmadıkları birkaç mısra daha:

Ne ölümlülerin ümitsiz hayatlarında pek bulamadıkları o parlak altınlar,

Ne mücevherler, ne insanların o kadar değer verdikleri gümüş döşekler,

Ne engin ovalarda ağır başakların kendi kendine bittiği tarlalar,

Erdemli kimselerin düşünceleri kadar par-
b *lak olamazlar.*

Hoşça kal. Bana ettiğin büyük haksızlıkları bil de, başkalarına daha iyi davran.

MEKTUP II

Eflâtun'dan Dionysios'a: iyilikler

Arkhedemos'tan öğrendiğime göre, senin hakkında hiçbir şey söylemememi istediğin gibi, dostlarım da, hoşuna gitmiyecek ne bir şey yapmalı, ne bir şey söylemeli imiş. Bu yolda, yalnız Dion'a izin veriyormuşsun. Halbuki, bu «Dion'dan başka» sözleri, dostlarım üzerinde hiçbir tesirim olmadığını açıkça gösteriyor; başkalarının, senin ve Dion'un üzerinde, sandığın gibi bir tesirim olsaydı, emin ol, bundan sen de faydalanırdın, Dion da, hattâ bütün öteki Helenler de. Her neyse, ben kendimi kuvvetli buluyorum, çünkü hayatıma düzen veren aklımdır. Kratistolos'la Polyksenes sana birtakım yanlış şeyler söylemiş olmasalardı, böyle bir şeyin sözünü bile etmezdim: ama, bunlardan biri Olympia'da benimle beraber olan kimselerden birkaçının aleyhinde bulunduklarını işittiğini söylemiş. Her halde kulağı benimkinden daha delikmiş, çünkü ben bir şey duymadım. Bundan böyle, sana, herhangi birimiz hakkında buna benzer şeyler söylenecek olursa, bana mektup yaz; doğruyu, çekinmeden, sahte bir utanç göstermeden bildiririm.

İkimize gelince, karşılıklı durumumuz şudur, sanıyorum: bizi tanımıyan bir Helen yoktur, diye-
d bilirim; aramızdaki münasebet de herkesin ağzında. Emin ol, bunun, gelecekte de sözü edilecektir; çünkü, önemi ve salmış olduğu ün bakımından bu münasebetimizi birçok kimseler duyacakır. Ne demek istiyorum? Ta gerilere giderek anlatayım: bilgelikle iktidar, tabiat kanunlarınca hep birleşirler; hep biribirinin ardı sıra gider, biribirini arar, hep bir araya gelirler.
311 Meselâ, Hieron'la Lakedaimonya'lı Pausanias'ın sözü edilince, insan, Simonides'in onlarla olan münasebetini, neler yaptığını, onlara neler dediğini hatırlamaktan zevk alır; Korinthos'lu Periandos'la Milet'li Thales'i, Perikles'le Anaksagoras'ı birlikte övmek artık âdet olmuştur; Kroisos'la Solon gibi bilgeler de yüce hükümdar Kyros'la birlikte anılmaktadır. Şairler de böyle yapıyorlar: Kreon'u Teiresias'la; Polyeidos'u Mi-
b nos'la; Agamemnon'u Nestor'la! Odysseios'u da Palamedes ile birleştiriyorlar. Yanılmıyorsam, ilk insanlar da Prometheus'la Zeus arasında bunlara benzer bir münasebet bulmuşlardır; şairlerin gösterdiğine göre, bu kahramanlar, ya nefretle biribirinden ayrılıyor, ya dostlukla birleşiyorlar; bazan dost, bazan düşman oluyorlar; bazı şeylerde anlaşıyor, bazı şeylerde anlaşamıyorlar.
c Bunları söylemekten maksadım, biz öldükten sonra da adlarımızın ağızlarda dolaşacağını anlatmaktır: bunu, aklımızda tutmamız gerek. Bana öyle geliyor ki, geleceği düşünmek boynu-

muza borçtur. Bazı bayağı kimseler, bir nevi tabiat kanunu ile, bu zahmete katlanmıyorlar; halbuki en iyiler, gelecek nesillerce iyi tanınmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Ben burada, ölülerin bu dünyada olup bitenleri sezdiklerini gösteren bir tanıt görüyorum: en güzel ruhlar bunun böyle olduğunu, en kötü ruhlar da böyle olmadığını haber veriyor; fakat, tanrılık kimselerin sözlerine, başkalarınkinden daha fazla önem vermeliyiz.

O sözünü ettiğim eski insanların, aralarındaki münasebetleri düzeltmek ellerinde olsa, ünlerinin şimdikinden daha iyi olması için ellerinden geleni yapacaklarından şüphe etmiyorum. Bizim aramızda da, ayıplanabilecek bır şey geçmişse, bunu, Tanrının da yardımı ile eylemlerimiz ve sözlerimizle düzeltmek henüz elimizdedir; başkalarının felsefe üzerinde edinecekleri doğru kanaat da, münasebetlerimizde kusur olmazsa, daha uygun olacaktır; biribirimize karşı kötü davranırsak, bunun aksini beklemeliyiz. Bu noktaya dikkat etmekten daha kutsal bir şey olmıyacağı gibi, onu ihmal etmek de dine aykırı davranmak olacaktır.

Şimdi sana bunu nasıl yapabileceğimizi, doğruluğun bizden ne beklediğini anlatacağım. Sicilya'ya felsefe ile uğraşan kimselerin kat kat üstünde olmak ünü ile geldim; Syrakusa'ya gelince, benim sayemde çokluğun da felsefeye saygı göstermesi için senin bu ünümü takdir edeceğini ummuştum. Ümidim gerçekleşmedi ise,

sebebi birçoklarının sandığı gibi değildir; bu, daha ziyade, bana güvensizliğinden; beni uzaklaştırıp yanına başkalarını çağırarak niyetlerimin ne olabileceğini araştırmak istediğinden ileri gelmiştir. İşte bundan ötürüdür ki, birçok kimseler, beni hor gördüğünü, başka işlerle uğraştığını her tarafa yaydılar. Bundan böyle ne yapacağımızı sana şimdi söyliyecek, karşılıklı durumumuzun ne olacağına dair sorduğun şeylere de cevap vereceğim. Felsefeyi hepten hor görüyorsan onu bir yana bırak: başkasından öğrendiğin veya kendi kendine bulduğun bir öğreti varsa, ona bağlan; yok benim öğretimi iyi buluyorsan, bana büyük saygı göstermelisin. Başlangıçta olduğu gibi, bugün de ilk adımı sen at, ben de arkandan gelirim; beni sayarsan, ben de seni sayarım: beni hor görürsen, susarım. Şunu da ilâve edeyim ki, beni sayar, bunda da ilk adımı sen atarsan, herkes felsefeyi saydığını sanacak, ve birtakım başka fikirleri de tanımış olduğundan, birçok kimselerce filozof tanınacaksın. Fakat senden hiçbir saygı belirtisi görmeden, seni ben sayarsam, zenginliği seven, zenginlik peşinde koşan bir adam olarak tanınırım ki, bu hale güzel bir ad vermediklerini ikimiz de biliriz. Hâsılı, beni sayarsan, bu, sana da şeref getirir, bana da; ben seni sayarsam, bu ikimiz için de şerefsizlik olur. Bunun üzerinde daha fazla durmıyacağım.

O küçük kürenin [1] tam olmadığını Arkhedemos dönünce sana gösterecek; daha önemli, daha Tanrılık olan, ve Arkhedemos'u cevap alsın diye gönderdiğin öteki meseleyi de sana anlatacaktır. Arkhedemos'un söylediğine bakılırsa, İLK'in özü hakkında iyi aydınlatılmamış olduğundan şikâyet ediyormuşsun; anlatayım; ama bunu, mektubum «Denizin veya karaların bir köşesinde» kazaya uğrayıp kaybolursa, biri okuyup anlamasın diye pek açık yazmıyacağım.

Bütün şeyler, her şeyin Hükümdar'ının çevresinde döner; her şeyin sonu, güzel olan her şeyin nedeni O'dur; ikincinin çevresinde, ikinci şeyler bulunur; üçüncünün çevresinde de üçüncü şeyler. İnsan ruhu, kendine yakınlığı olan şeyi gözönünde tutarak, bu ilkelerin özünü bilmeye can atar; fakat hiçbir şey onu tatmin 313
etmez. O sözünü ettiğim Hükümdar'la varlıklara gelince, onlara benziyen bir şey yoktur. Bunun üzerine ruh: peki, bunların özleri nedir? diye sorar. İşte, ey Dionysios'la Doris'in oğlu, işte bu soru, daha doğrusu, ruhta sebep olduğu o doğurma acısıdır ki, ondan kurtulmadıkça hakikata ermek imkânı yoktur.

Bununla beraber, bir gün, bahçede, defne ağaçlarının altında iken, bu soruya bir cevap düşünmüş ve bunu kendin bulmuş olduğunu söylemiştin. Ben de, bulduğun doğru ise beni

[1] Evreni ve içindeki cisimleri göstermek için yapılmış bir küre olsa gerek.

birçok sözlerden kurtaracaksın, diye cevap vermiştim; onu bulan kimseye rastlıyamadığımı, o meselenin beni daima uğraştırdığını da ilâve etmiştim. Ama sen ya birinden duydun, ya Tanrının yardımı seni doğru yola götürdü, meselenin tanıtlarını sıkıca kavradığını sandın; bunları bağlamadın; şimdi de gerçekle hiç ilgisi olmıyan görünüşler etrafında bir oraya bir buraya gidip duruyorlar. Böyle bir şey ilk olarak senin başına gelmiş değildir. Beni ilk defa dinliyenlerin hepsi, başlangıçta, hep aynı şaşkınlıkla karşılaşmışlardır. Bundan, bazıları, çok, bazıları daha az güçlük çekerek kurtulmuşlardır. Fakat gayret etmeden kimse bu şaşkınlıktan çıkamadığı gibi, hemen hemen kimse de kolayca kendini kurtaramamıştır.

Bu, geçmişte de, bugün de, böyle olduğuna göre, «karşılıklı durumumuz ne olmalıdır?» sorusuna bir cevap bulmuş oluyoruz, sanıyorum. Mademki, öğretilerimi, başka öğretmenlerden ders alıp onlarınki ile karşılaştırarak veya kendin inceliyerek, deniyorsun; bu denemen ciddî ise, öğretilerim kafana yerleşecek, onlara da, bana da, bağlanacaksın.

Bu gayeye nasıl erişeceğiz? Bu söylediklerimizi nasıl gerçekleştireceğiz? İyi ettin de, Arkhedemos'u gönderdin. Yanına dönüp cevabımı verince, belki gene birtakım yeni şüpheler içine düşeceksin. O zaman, akıllı davran da, Arkhedemos'u gene bana gönder; o da yükünü alıp yanına döner. İki üç kere böyle yap, göndere-

ceğim cevapları da dikkatle incele, bak o zaman e
şimdiki şüphelerin başka bir yön almaz mı?
Öğütlerimi güvenle yerine getir: ne sen bundan
daha iyi bir alış veriş yapabilirsin; ne Arkhede-
mos bundan daha iyisine vasıta olabilir; ne de
Tanrıların daha hoş karşılayacakları bir alış veriş
vardır.

Fakat dikkat et, öğretilerim okumamışların 314
eline geçmesin; çoklukça, bunlardan daha saç-
ma bir şey olmıyacağı gibi, yetkili kimselerin
bunlar karşısında duyacakları hayranlık ve şev-
kın da benzerini bulmak güçtür. Bu öğretileri,
uzun yıllar boyunca tekrar ederek, birçok kere-
ler dinliyerek, ancak büyük gayretler sarfedip
zahmetler çekerek açıklamak mümkündür: altın
da böyle temizlenmiyor mu? Bu münasebetle
sana bir şey anlatacağım, şaşacaksın: derslerimi
dinlemiş birçok kimseler var; işittiklerini anla-
yıp belliyecek, her şeyi herhangi bir şekilde de- b
rinleştirip ölçtükten sonra bir hüküm verecek
yetideler; bunlar şimdi yaşlanmışlardır; ders-
lerimi işiteli de otuz yıl oluyor: işte bu kimseler
önceleri inanmadıkları şeylere, şimdi inandıkla-
rını ve bunları gayet açık bulduklarını; önce
inandıkları şeylere de şimdi artık inanmadıkla-
rını söylüyorlar. İyi düşün; dikkat et, öğretimi
çok çirkin bir şekilde yaymış olmaktan ileride
pişman olmayasın! En ihtiyatlı hareket, bir şeyi
yazmayıp ezberlemektir; çünkü yazıların, herke-
sin eline geçmesini önlemek kabil değildir. İşte e
bunun için ben, bu meseler hakkında bir şey

yazmadım; Eflâtun'un yazılı bir eseri yoktur, olmıyacaktır da. Onun olduğu söylenen eserler, Sokrates'in, o güzel gençlik çağındaki Sokrates'in eserleridir. Hoşça kal; öğütlerimi dinle; bu mektubu tekrar tekrar okuduktan sonra yak.

d Bu kadarı yeter. Polyksenos'u sana göndermediğime şaşıyorsun. Onun, Lykophron'un ve düşüp kalktığın daha başka kimseler hakkında öteden beri edindiğim kanaata göre, sen münakaşada, yaradılıştan olan yetinle, çekişme tarzınla, onların hepsinden üstünsün. Bu adamlar, tenkitlere bazılarının sandığı gibi, pek öyle gönülden değil, aksine, istemiye istemiye katlanıyorlar. Bununla beraber sen onlara bence iyi muamele ettin; onları yetesiye memnun ettin. Daha fazla bir şey söylemiyeceğim; değerleri düşünülecek olursa çok bile söyledim.

e Philistion'a gelince, ihtiyacın varsa onu istediğin gibi çalıştır; fakat mümkünse Speusippos'a ver, ona gönder. Bunu senden Speusippos'un kendi diliyor; Philistion da, izin verirsen, seve seve Atina'ya geleceğini bana vaadetti. Taş ocaklarında hapis ettiğin adamı iyi ettin de çıkardın. Ailesi ve Aristo'nun oğlu Hegesippos hakkındaki dileğimi de her halde bir yük saymıyacaksın;
315 çünkü mektubunda, bunların hiç birisine haksızlık edilmesine müsaade etmiyeceğini yazıyorsun. Lysikleides'e gelince, doğrusu, münasebetlerimizi olduğu gibi gösteren yalnız o var; aramızda geçenler hakkında hep iyi şeyler, hep iyi sözler söylüyor.

MEKTUP III

«Eflâtun'dan Dionysios'a: neşeler.» Böyle demekle en iyi selâm şeklini bulmuş mu oluyorum, yoksa gene âdetime göre, dostlarıma yazdığım mektuplarda kullandığım o her zamanki şekli muhafaza ederek «iyilikler» demek daha mı iyi olacak? Tanrı sözcüsüne danışmaya gelenler, senin, Delphoi'daki Tanrıyı «Neşeler!» diye selâmladığını, ve şunu yazdığını söylüyorlar:

«Neşeler, ey Tanrı! Tyrannos'un o sevinçli hayatını daim eyle!»

Ben, Tanrılar şöyle dursun, bir insanın bile böyle selâmlanmasını doğru bulmam. Bir Tanrının böyle selâmlanmasını doğru bulmam, çünkü Tanrılık hazdan, acıdan uzaktır, dileğim Tanrının özüne aykırı olur. Bir insanın böyle selâmlanmasını doğru bulmam, çünkü hazla acı çoğu zaman zararlıdırlar, ruhta tenbellik, unutkanlık, çılgınlık ve şiddet uyandırırlar. İşte selâmlama üzerinde söyliyeceklerim; bunları okuduktan sonra, sen gene istediğin şekli seç.

Birçok yerlerden işittiğime göre, sarayına gönderilen bazı elçilere şunu demişsin: Bir gün benim önümde, Sicilya'daki Helen şehirlerinin

yeniden kurulmasına yardım edeceğini; tyrannos-
luk yerine krallık koyarak, Syrakusa'lıların bo-
yunduruğunu gevşeteceğini söylemişsin. Ben de-
bütün isteklerine rağmen, buna engel olmuşum;
ve gûya şimdi aynı tasarıları gerçekleştirmesi
için Dion'u sıkıştırıyormuşum; elinden iktidarı
a almak için de, senin kendi fikirlerini kullanı-
yormuşuz. Bu gibi sözlerin sana bir faydası
olur mu, olmaz mı, bunu sen elbette daha iyi
bilirsin ama, doğruya aykırı şeyler söylemekle
bana her halde haksızlık etmiş oluyorsun. Ak-
ropolis'de kaldığımdan, beni zaten Philistide
ve başkaları Syrakuza'lılarla ücretli askerlere kö-
tüleyip durdular; dışardakiler de, bir hata ol-
du mu, her sözümü dinliyorsun diye bütün ha-
taları bana yüklediler; bu yetmez mi? Sen de-
çok iyi bilirsin ki, devlet idaresinde kendi is-
316 teğimle bir pay aldı isem, bunu, yalnız işlerinin
yürüttüğümü sandığım zaman, arasıra, ta baş-
langıçta yaptım; ve birkaç önemsiz şeyden baş-
ka, kanunlarınızın yalnız giriş kısımları ile
ciddî olarak uğraştım. Hattâ, bunlara da, sen
ve başkaları birçok ilâveler yaptınız. Bu giriş-
leri, bazı kimselerin gözden geçirip düzelttik-
lerini işittim; fakat üslûbumu anlıyabilenler, hangi
parçalar benim, hangileri değil, yanılmazlar.

Demin de söylemiştim: beni Syrakusa'lılara
ve sözlerine kanan başka kimselere kötülememe-
b nizi istediğim gibi, kendimi o ilk suçlamanıza,
ve şimdi de daha ağır, daha şiddetli olan ikin-
ci suçlamanıza karşı müdafaa etmek istiyorum.

Böyle iki yönden suçlandığıma göre, kendimi iki yönden müdafaa etmek zorundayım. İlk müdafaam, devlet idaresini seninle paylaşmaktan gerektiği gibi sakındığımı belirtmek; ikinci müdafaam da, Helen şehirlerinin yeniden kurulmasına yardım etmek istediğin zaman, tavsiyelerde bulunarak seni bu yoldan ben alıkoymadığım gibi, önüne çıkan engelin de ben olmadığımı göstermek olacaktır. Önce o sözünü e
ettiğim şikâyetlerin birincisine vereceğim cevabı dinle.

Dion'la sen beni Syrakusa'ya çağırdınız, ben de geldim. Dion, birçok kereler evinde kalmış olduğum sadık bir dostum idi; yaşının verdiği olgunluk ve kuvvet, bir parça sağduyusu olan kimselerin de kabul edeceği gibi, o zaman karşılaşmış olduğum meseleler kadar önemli işler üzerinde bir karara varabilmek için gereken şartlardı. Sen çok gençtin: görgün yoktu; ben de seni d
tanımıyordum. Çok geçmeden, - bundan ötürü, bir insanı mı, Tanrıyı mı, yoksa senin de yardım ettiğin bahtı mı suçlıyalım, bilemiyorum - çok geçmeden, Dion'u uzaklaştırdın, ve yalnız kaldın. Kendine bağlı olduğum bir bilgeyi kaybettikten sonra, ortada, birtakım ahlâkı bozuk kimselerle düşüp kalkan, onları dinliyen, devleti idare ettiğini sanan bir çılgın kaldığını görünce, devlet idaresini seninle paylaşır mı idim, sanıyorsun? Bu durum karşısında ne yapabilirdim? Devlet işlerinden elimi eteğimi çekmek, kıskançların iftiralarına karşı tedbir almak, ayrılık ve anlaşmaz-

lıklarınıza rağmen, Dion'la seni barıştırmak için elimden geldiği kadar çalışmaktan başka ne yapabilirdim? Sizi barıştırma yolunda hiçbir gayret esirgemediğimi sen de bilirsin. Sonunda, bin bir zorlukla şu karara vardık: memleketiniz sa-
317 vaşta olduğundan, ben gemiye binip Atina'ya gidecektim; barış olunca, Dion'la beni Syrakusa'ya çağıracaktın, biz de gelecektik. İşte Syrakusa'ya ilk defa gelişimle, yurduma bahtlı dönüşüm arasında olup bitenler.

Barış olduktan sonra beni ikinci defa çağırdın; fakat anlaşmamıza aykırı olarak, yalnız gelmemi yazıyor, Dion'u biraz sonra çağıracağına söz veriyordun. İşte ben bunun için gelmedim, ve bu yüzden Dion'u kırdım; çünkü o, gitmemin,
b ve sözlerini dinlememin daha iyi olacağını düşünüyordu. Bir yıl sonra, bir üç sıra kürekli geldi, senden mektuplar getirdi. Bu mektuplar «gelirsen, Dion'un işleri de düzelir; gelmezsen aksi olur;» diye başlıyordu. Dostlarıma, tanıdıklarıma, İtalya'dan, Sicilya'dan, senin veya teşvikinle başkalarının yazdıkları ne kadar mektup geldi,
c doğrusu, söylemeye cesaret edemiyorum. Bu mektupların hepsi, gitmem ve sana güvenmem yolunda beni teşvik ediyordu. Başta Dion olmak üzere, herkes de hiç durmadan hemen yola çıkmam gerektiğini düşünüyordu. Ben boş yere yaşımı ileri sürüyor; onlara, boş yere, bizi düşman görmek istiyen iftiracılarıma dayanacak kuvvette bir adam olmadığımı söylüyordum. Çünkü, bugün olduğu gibi o zaman da görüyorum ki, kişilerin,

hattâ kralların, zenginlikleri ne kadar geniş ve ölçüsüz olursa, zenginlerin zararlı ve insanı al- d
çaltan zevklerini paylaşmaya hazır, o kadar dalkavuk, o kadar korkunç iftiracılar türer; zenginliğin ve iktidarın başka nimetlerinin doğurduğu en büyük kötülük de işte budur. Bununla beraber, bu düşünceleri bir yana bıraktım; yola çıktım: dostlarımdan hiçbirinin, bütün servetini kurtarmak elimde iken, korkaklığım yüzünden kaybettiğini söyliyerek beni suçlamasını istemiyordum. e

Syrakusa'ya geldiğimde - o zamandan beri neler olduğunu sen de biliyorsun - mektuplarında söz verdiğin gibi, önce Dion'u çağırmanı, onunla tekrar dost olmanı istedim; beni o zaman dinlemiş olsaydın, -ön duyularıma güvenebilirsem - bu dostluk, senin, Syrakusa'lıların ve öteki Helenlerin faydasına olacak; olaylar şimdi olduğundan büsbütün başka bir yön alacaktı. Bundan sonra Dion'un malının mülkünün, senin de pek iyi tanıdığın o vekilharçların eline bırakılmıyarak, akrabalarına emanet edilmesini rica ettim; bundan başka da, Dion'a gönderilen yıllık paranın, ben 315
burada olduğum için, arttırılacağını sanıyordum, indirileceğini değil. Hiçbir dileğimi yerine getirmedin; ben de gitmeye karar verdim. Bunun üzerine, Dion'un malını mülkünü satıp; paranın yarısını ona, Korenthus'a göndereceğini, geri kalan kısmını da oğluna vereceğini söyliyerek beni kan- b
dırdın; o yıl yanında kaldım. Verip de tutmadığın daha başka sözler de var ama, bunlar o kadar çok ki kısa kesmek daha hayırlı olacak.

Dion'un rızası olmadan hiçbir şeyini satmıyacağını söylediğin halde, bütün mülkünü sattın; üstelik, doğrusu çok takdir edilecek adamsın, üstelik, hiç de güzel, ustaca, doğru ve faydalı olmıyan bir kurnazlıkla, parayı göndermeni istememem için, sanki maksadını bilmiyormuşum gibi, beni korkuttun; ve böylece sözünü tutma yolunda en parlak örneği vermiş oldun. Ne Syrakusa'lılar, ne de ben doğru bulmadığımız halde Herakleides'i sürdün. Böyle davranmaman için Theodotes'le Eurybios'a katılarak yalvardım. Sen de bunu fırsat bilerek, uzun zamandır seni hiç saymadığımı, yalnız Dion'la, dostları ve akrabaları ile ilgilendiğimi söyledin; ve gûya, büyük bir suç altında bulunan Theodotes'le Herakleides'i cezadan kurtarmak üzere elimden geleni yapmak için bunların Dion'un dostları olmaları yetermiş.

İşte devlet işlerinde aldığım pay. Sana karşı biraz soğuk davrandığımı görüyorsan, sebebi, bütün bu yaptıklarındır. Bunu böyle bil ve şaşma. Beni ikidarının büyüklüğü çekseydi de eski bir dostuma, senin yüzünden bahtsız olan bir ahbabıma, senden hiç de aşağı olmıyan bir adama ihanet edip, tabiî para sevgisi ile, senin gibi eğri bir adamı tercih ederek, dediklerini yapsaydım, bütün akıllı kimselerce alçak bir adam olarak tanınırdım. Çünkü sana dönseydim, bendeki bu değişme para sevgisinden başka hiçbir şeye yüklenemezdi. İşte, sayende, aramızda bir «kurt dostluğu» kuran, ayrılık doğuran olaylar.

Bu sözünü ettiğim meseleyle sıkı bir bağı olan ikinci noktaya geçiyorum: bunda da kendimi müdafaa edeceğimi söylemiştim. Beni iyi dinle: bak bakalım, söylediklerim yalan mı; doğrudan uzaklaşacak mıyım? Syrakusa'dan Atina'ya hareketimden yirmi gün kadar önce, bahçende idik. Arkhedemos'la Aristokrites de bizimle beraberdi. Sen, bugün olduğu gibi o gün de, Herakleides'in ve başkalarının menfaatları ile seninkilerden daha fazla ilgilendiğimi söylüyor, sitem ediyordun. Sonra bu iki adamın önünde, Syrakusa'ya geldiğim vakit, Helen şehirlerini yeniden kurmanı tavsiye ettiğimi hatırlayıp hatırlamadığımı sordun; hatırladığımı, bundan daha iyi bir şey yapılamıyacağını düşündüğümü söyledim. Bundan sonra söylenenleri de hatırlamak gerek Dionysios. Sana, sadece bunu mu söyledim, başka şeyler de ilâve etmedim mi, diye sordum. Sen de hiddete kapılmış, ve beni tahkir ettiğini sanarak (şunu da söyliyeyim ki, senin o zaman tahkir sandığın şey, bugün bir hayal olmaktan çıkmış, gerçekleşmiştir) istemiye istemiye gülmüş, iyi hatırlıyorsan şu cevabı vermiştin: «Bütün bunları yapmadan önce, bana bir şeyler öğretmek istiyor, yoksa bu işe girişmememi söylüyordun.» Ben de, her şeyi çok iyi hatırlıyorsun, diye cevap vermiştim. Sen devam etmiştin: «Bana geometri mi öğreteceksin, ne öğreteceksin?» Verilecek cevap tam dilimin ucuna gelmişken, kendimi tuttum: yurduma dönmeyi umduğum yol, açık bırakılacak yerde, önemsiz bir sözümle, kapatılır diye korkmuştum.

Bunları söylemekten maksadım şu: barbarların yıktıkları Helen şehirlerini yeniden kurmak, tyrannosluğun yerine krallık koyarak Syrakusa'lıların boyunduruğunu gevşetmek isteğine engel olduğumu söyleyip bana iftira etme; çünkü hakkımda, fikirlerime bundan daha az uyan bir yalan söyliyemiyeceğin gibi, salâhiyetli bir mahkeme olsa, daha açık kanıtlar getirerek seni çürütebilirim; bu öğütleri sana benim verdiğimi, senin de tutmadığını gösterebilirim. O kurduklarımız gerçekleşmiş olsaydı, bunun, sana da, Syrakusa'lılara da, Sicilya'lılara da en büyük faydaları sağlamış olacağını açıkça göstermek de kolaydır. Fakat dostum, söylediklerini inkâr edersen, dâvamı kazanırım; itiraf edersen, Stesikhoros'un [1] bilge olduğunu kabul etmiş ve onun o dönüşünü taklid ederek yalandan doğruya geçmiş olursun.

---

[1] Bak Eflâtun: Phaidros; (Steph: 245 a) tercüme eden Hamdi AKVERDİ: M. Eğ. B. yayınlarından Yunan klâsikleri, 41. —

MEKTUP IV

Eflâtun'dan Syrakusa'lı Dion'a: iyilikler

Olup bitenlerle candan ilgilendiğimi, bunla- 320
rın bir neticeye varması için çok gayret ettiğimi
her fırsatta açıkça gösterdim, sanıyorum; böyle
davranmış olmama sebep, her şeyden önce, gü-
zel şeylere beslediğim sevgidir. Çünkü, bence,
gerçekten erdemli olan, erdeme göre davranan b
kimselerin, lâyık oldukları şerefi elde etmelerin-
den daha doğru bir şey olamaz. Çok şükür, iş-
ler şimdilik yolunda gidiyor; fakat döğüş, asıl
gelecekte ateşli olacak. Başkaları, cesurluk, hız
veya kuvvetleri ile kendilerini gösterebilirler;
fakat, hakikat, doğruluk ve ruh yüksekliğine ve
bu erdemlerle beraber giden seçkinliğe gelince, c
kimse, bunlara saygı duyanların üstünlüğünü inkâr
edemez. Bu söylediklerim gayet açıktır; fakat bazı
kimselerin - kimleri demek istediğimi her halde
anlıyorsun - bazı kimselerin, başka insanlardan,
insanların çocuklara olduğundan daha üstün ol-
maları gerekir. Bizim vazifemiz de, söylediğimiz
gibi insanlar olduğumuzu göstermektir; bu, Tan-
rının da yardımı ile kolay olacaktır. Başkaları, d

kendilerini tanıtmak için memleket memleket dolaşmak zorundadırlar; ama sen öyle bir durumdasın ki - böyle bir şey söylemek mübalâğa olmazsa - bütün dünya gözlerini bir yere, o yerde de sana çevirmiştir. Böylece bütün gözler sana çevrilmiş olunca, sen, o eski zamanların ünlü kanuncusu Lykurgos'u, Kyros'u ve seciyeleri ile, yarattıkları kurumlarla ün salmış o üstün adamları kendi şahsında yaşatmaya hazır olmalısın; üstelik şunu da düşün ki, burada, birçok kimseler, hemen hemen herkes, Dionysios ortadan kalkınca, senin, Herakleides'in, Theodotes'in ve başka büyük kimselerin hırsları yüzünden işlerin bozulacağını söylüyorlar. Böyle bir hastalığa kimsenin tutulmamasını dileyelim: fakat tutulan olursa, her şeyin yolunda gitmesi için, hekimlik etmek sana düşer. Senin de benim kadar iyi bildiğin bu şeyleri yazmamı belki gülünç bulursun; ama, tiyatroda, çocukların el çırpmaları ile gayrete gelen oyuncular, dostlarını alkışları ile hele hele harekete gelirler; o dostlar ki, bütün teşvikleri, gayretlerinden ve iyilik isteklerinden ileri geliyor. Şimdilik siz kendiniz çalışın, çabalayın; bir eksiğiniz olursa bize yazın.

Burada her şey bıraktığın gibi. Neler yapmış olduğunuzu, şimdi neler yapıp ettiğinizi yazın. Çünkü birçok şeyler söyleniyor ama, biz doğru olarak bir şey bilmiyoruz. Lakedaimonya'ya, Aegina'ya, Theodotes'le Herakleides'den şimdi birkaç mektup geldi. Tekrar ediyorum, burada birçok şeyler duyuyoruz, ama orada ne oluyor,

ne bitiyor, hiçbir şey bilmiyoruz. Şu noktaya da dikkatini çekmek isterim: bazı kimseler, seni gerektiği kadar lûtuflu bulmuyorlarmış; unutma ki, ona buna hoş görünmek devlet idaresinden sayılır; azamet ise yalnız kalmıya sebep olur. Başarılar.

MEKTUP V

Eflâtun'dan Perdikkas'a: iyilikler

Mektubunda dilediğin gibi, Euphraios'a işlerinle uğraşmasını ve vaktini bunlara vermesini tenbih ettim. Sözünü ettiğin konular üzerinde, hele Euphraios'dan nasıl faydalanacağın hakkında sen ahbabıma da kutsal denen o öğütleri vermen doğru olur. Euphraios'dan çok faydalanacaksın; çünkü daha gençsin ve bu konu üzerinde gençliğe öğüt verebilecek pek az kimse bulunur. Her devletin, her yaşıyan varlık gibi, kendine öz bir dili vardır: demokrasi, oligarşi, monarşi [1], hep başka başka dillerde konuşurlar. Birçok kimseler bunları bildiklerini söylerler ama, gerçekte - birkaç kişiyi bir yana bırakalım - bu dilleri anlamaktan bir hayli uzaktırlar. Tanrı ve insanlarla olan münasebetlerinde, kendi dilini kullanan, eylemlerini de buna uyduran her devlet gelişir, yerinde kalır; başka bir dil taklit edecek olursa, ortadan kalkar. Euphraios, sana, birçok şeylerde de olacağı gibi, her şeyden önce bu yolda faydalı olacaktır: monarşiye yakışan sözleri bulmakta,

[1] Kıral olsun, olmasın bir tek kişinin hâkimiyeti anlaşılmalıdır.

sana, yanındakilerin hepsinden daha fazla yardımı dokunacağını sanıyorum. Onu bu yolda çalıştırırsan, sen kendin faydalanacağın gibi, ona da büyük hizmet etmiş olacaksın. 322

Sana bu sözleri söylediğimi duyan bir kimse, belki şöyle der: «Eflâtun, demokrasiye faydalı olacak şeyleri bildiğini söylüyor ama, halk toplantısında, konuşmak, mükemmel öğütler vermek elinde iken, kalkıp da bir kelime bile söylemedi.» Ona şu cevabı verirsin: «Eflâtun, yurdunda çok geç dünyaya geldi; halkın yaşlanmış, b atalarının tesiri ile, vereceği öğütlere zıt olan birçok şeyler yapmaya alışmış olduğunu gördü. Hiçbir başarı elde etmeden boş yere gayret edeceğini düşünmemiş olsaydı, halka, tıpkı bir baba gibi, öğüt vermekle son derece bahtiyar olacaktı.»

O kimse de, bana öğüt vermeye kalksaydı benim gibi davranırdı, sanıyorum. Yola gelmiyeceğimi görünce, benden uzaklaşır, benim ve c işlerim üzerinde öğüt vermekten sakınırdı. Başarılar.

MEKTUP VI

Eflâtun'dan Hermeias, Erastos ve Koriskos'a: iyilikler

Bana öyle geliyor ki, faydalanmasını bilirseniz, cömert ve iyilik sever bir Tanrı size bahtlı bir kader hazırlıyor. Üçünüz de biribirinize yakın yerlerde oturduğunuzdan, biribirinize en büyük hizmetleri edebilecek bir durumdasınız. Hermeias'ın her alandaki iktidarı, sürü sürü atlar, başka savaş hazırlıkları ve zenginliklerine kattığı altınlarla olmaktan ziyade, sağlam huylu emin dostlar edinmekle artacaktır. Erastos'la Koriskos'a gelince, yaşlı olmakla beraber şunu ileri süreceğim ki, o güzel idealar âlemine ermiş olmakla beraber kendilerini kötü ve eğri kimselere karşı koruyacak başka bir bilime, kendilerini müdafaa edebilecek bir kuvvete ihtiyaçları vardır: çünkü, hayatlarının büyük bir parçasını bizim gibi, doğru ve bozulmamış kimseler arasında geçirdiklerinden pek görgüleri yoktur. Gerçek bilimi ihmal etmek zorunda kalmamaları, insan hayatı ihtiyaçlarına gerektiğinden fazla önem vermemeleri için, böyle bir dayanağa ihtiyaçları vardır. Bu yetiyi - kendisini hiç görmemiş olmakla beraber, anladığıma göre - tabiat ver-

gisi ile, görgünün sağladığı bilgi ile Hermeias elde etmiştir. 323

Bu sözlerle ne demek istiyorum? Erastos'la Koriskos'un huylarını iyice incelemek için elime senden fazla fırsat geçmiştir, Hermeias. Şunu söyler, şunu temin ederim ki, bu komşularından daha fazla güvene değer bir kimse kolay kolay bulamazsın. Onun için, sana söylüyorum, bunlara doğruluğun müsaade ettiği ölçüde bağlan; bunu önemsiz sanma. Erastos'la Korikos da, Hermeias'a bağlanmalılar. Biribirinize de böylece bağlanınca, karşılıklı dostluk bağlarınızı sağlamlaştırın. İnsanlık b
şeyler hep devamlı olamıyacağından, aranızdan biri bu birliğinizi bozacak olursa, şikâyetinizi, buraya, bana ve dostlarıma bildirin. Size buradan gelecek, doğruluk ve şeref konularına dayanan cevaplar, ayrılığınız çok önemli sebeplerle olmamışsa, her türlü büyülü hitaptan daha emin olarak sizi biribirinize yaklaştıracak ve üçünüzü de o önce bağlıyan dostluk ve birliği yeniden ku- c
racaktır. Böylece, siz de, biz de, bilgeliğe elimizden geldiği kadar uygun olarak davranırsak. geleceğe dair söylediğim bu sözler gerçekleşecektir; böyle davranmazsak... susuyorum; çünkü ben yalnız bahtlı şeyler üzerinde geleceği haber veririm. Tanrıların izni ile bütün bunları iyi bir neticeye vardıracağımızı söyliyebilirim.

Bu mektubu, mümkünse, üçünüz birden okumalısınız; değilse, ikişer ikişer, hem de mümkün mertebe sık okuyun. Bunu, doğru da olacağı gibi, bir mukavele, bağlayıcı bir kanun sayın; cid- d

dilikle, fakat ciddiliğin kardeşi olan zariflik ve lâtifeden uzaklaşmadan yemin edin. Şahitleriniz, olan ve olacak her şeyin başı Tanrı ile başın ve nedenin kudreti sonsuz Baba'sı olsun; gerçekten filozofsak, bu kudreti sonsuz Baba'yı göklerin lûtfunu görmüş kimseler kadar açık olarak tanıyacağız.

MEKTUP VII

Eflâtun'dan Dion'un akraba ve dost'arına: iyilikler

Sizin de Dion gibi düşündüğünüze inanmam gerektiğini; eyl.m ve sözlerimle size, elimden geldiği kadar yardım etmemi istediğinizi yazıyor- 324
sunuz. Şu cevabı veririm: görüş ve isteklerinizi gerçekten Dion'unkiler gibi ise, gayretlerimi sizinkilerle birleştirmeye hazırım; değilse, uzun uzun düşünmem gerek. Dion'un görüş ve isteklerini size anlatabilirim sanıyorum; hem de tahmin ederek değil, çünkü bunlar üzerinde tam bir bilgim vardır. İlk defa Syrakusa'ya geldiğim zaman kırk yaşında kadardım; Dion, Hipparinos'- b
un şimdiki yaşında idi; ve o zamanki fikrini bugüne kadar hiç değiştirmemiştir. Dion, Syrakusa'lıların hür olmaları ve kendilerini en iyi kanunlara göre idare etmeleri gerektiğini düşünüyordu. Onun için, bir Tanrının, Hipparinos'a, Dion'un devlet idaresi fikirle.ine uygun düşünceler ilham etmiş olmasına şaşılmamalıdır. Bu fikirlerin nasıl meydana geldiğini, genç, ihtiyar, herkesin bilmesi zahmete değeceğinden, her şeyi ta baştan alarak anlatmaya çalışacağım. Şimdi bunun tam zamanıdır.

c Gençlikte, ben de birçok gençler gibi idim. Kendi kendime davranabileceğim gün gelince, hemen devlet işlerine atılmaya karar vermiştim. Fakat o zaman, bu alanda birçok değişmeler olmuştu; kendimi şu durum karşısında buldum. Birçok kimseler o zamanki idareye saldırmışlar, ihtilâl çıkmış ve yeni idarenin başına elli bir kişi konmuştu. Bunlardan on biri şehirde; onu da Peiraieus'da iş almıştı; vazifeleri, Agora ile şehrin idaresini ilgilendiren işlerle meşgul
d olmaktı. Öteki otuzuna tam salâhiyetle en yüksek iktidar verilmişti. Bunlar arasında tanıdıklarım, akrabalarım vardı; uygun bir iş vermek üzere beni hemen çağırdılar. Genç yaşım düşünülecek olursa, hiç de aşırı olmıyan birtakım hülyalar kuruyordum: bunların, devleti, eğrilik yolundan doğruluk yoluna getirerek idare edeceklerini sanıyor, ne yapacaklarını merakla bekliyordum.
e Halbuki çok geçmeden, eski düzeni âdeta altın çağ imiş gibi arattıklarını açıkça gördüm. Birçok zorbalıklardan başka, o zamanın en doğru adamı olduğunu çekinmeden söyliyebileceğim, yaşlı dostum Sokrates'e de saldırdılar. Onu başka kimselerle birlikte, bir yurttaşı yakalamaya göndermek; bu yurttaşı ölümle cezalandırıp, Sokrates'i, istesin
325 istemesin, siyasetlerine karıştırmak istiyorlardı. Sokrates onları dinlemedi; cinayetlerine ortak olmaktansa, bütün tehlikelere göğüs germeyi tercih etti. Ben de, bu türlü şiddetli hareketler ve buna benzer, bunlar kadar önemli daha başka zorbalıklar karşısında nefret duydum; olup biten

iğrençliklerden uzaklaştım. Az zaman sonra, Otuzlar düştü; kurmuş oldukları idare şekli de onlarla beraber ortadan kalktı.

Devlet işlerinde ve şehrin idaresinde pay b
almak isteğini, biraz daha zayıf olmakla beraber gene duydum. Birçok karışıklıkların olageldiği o zamanlarda da insanları isyana sürüklüyen birçok şeyler oluyordu: bu isyanlarda, bazı kimselerin düşmanlarından fazlası ile öc aldıklarını görmek de şaşılacak bir şey değildi. Bununla beraber, memleketlerine dönen sürgünler çok yumuşak davrandılar. Fakat, nasıl oldu bilmem, iktidarlı kimseler, gene o Sokrates'i, dostumuzu, hiç ha- c
ketmediği halde, iğrenç bir şekilde suçlandırarak mahkemeye sürüklediler: dâvayı açanlar dinsiz olduğunu ileri sürdüler; onu mahkûm edenler de buna inandılar. Ve işte bu adamı, kendileri gibi sürgün dostlarından birini dine aykırı olacağından yakalamayı, kendileri de sürgün ve felâkette oldukları zaman, reddetmiş olan bu adamı, öldürdüler. Bu düzensizlikleri, devleti idare eden kimseleri gördükçe, yaşımın ilerlediğini de düşündükçe, devlet işlerini iyi idare etmenin çok güç olacağını anlıyordum. Zaten dost ve taraftar d
olmadıkça böyle bir şey yapılamazdı; şehrimiz de, atalarımızın usul ve âdetlerine göre idare edilmediğinden elde dost ve taraftar yoktu; yenilerini bulmaya gelince, bunun ne kadar güç olacağını biliyordum. Bundan başka, yazılı kanunlar, usul ve âdetler bozulmuş, kötülük de öyle hızla ilerlemeye başlamıştı ki, önceleri halk menfaatını ele

e almayı can ve gönülden istiyen ben, bu durum karşısında her şeyin akıntıya kapıldığını görmüş, âdeta sersemlemiştim. Bununla beraber, bu durumu iyileştirmek ve tekmil idare şeklini değiştirmek için çareler aramaktan geri kalmıyor, harekete
326 geçebileceğim anı bekliyordum. Fakat sonunda o zamanki bütün devletlerin kötü idare edildiğini anladım; çünkü, uygun şartlar altında mükemmel olarak yeniden düzenlenemezse, kanunlarının iyileşmesine hemen hemen imkân yoktur. İşte bunun için, felsefeyi överken, ancak felsefenin yardımı ile devletlerin ve kişilerin idaresinde doğruluk gösterilebileceğini söylemiş; bundan ötürü de, insan soyunun, başına çöken belâlardan
b ancak tam ve gerçek filozofların iktidarı ele alması ile, veya devletin başında olanların, Tanrının lûtfu sayesinde, gerçekten filozof olmaları ile kurtulabileceğini belirtmiştim.

İşte İtalya ve Sicilya'ya, ilk olarak, bu fikirlerle geldim; ve bu memleketlerde «bahtlı» denen hayatı - İtalya ve Syrakusa usullerine göre ardı arası kesilmiyen ziyafetlerle dolu o hayatı - hiç beğenmedim. Herkes karnını günde iki kere tıka
c basa dolduruyor; gece kimse yalnız yatmıyor; herkes böyle bir yaşayışın açmış olduğu yolda yürüyüp gidiyordu. Yaradılıştan ne kadar mükemmel yetileri olursa olsun, yeryüzünde hiç kimse gençliğinden itibaren böyle yetişmiş olursa bilgeliğe erişemez; ölçülü de olamaz. Öteki erdemler için de aynını söyliyebilirim. Yurttaşlar, her şeylerini çılgınca sarfetmek gerektiğini düşünür, bütün

gayretlerini aşk cümbüşlerine vererek yiyip içmekten başka bir şeyle uğraşmamak gerektiğini d
sanırlarsa, hiçbir kanun, ne kadar iyi olursa olsun, bir devleti rahata kavuşturamak. Böyle devletler, tyrannosluk, oligarşi, demokrasi gibi birçok idare şekillerinden geçmek zorunda kalırlar; iktidarda olanlar da, doğruluk ve eşitlik üzerine kurulmuş bir idare şeklinin adını bile işitmeye katlanmazlar.

İşte yukarda sözünü ettiklerimden başka, e
Syrakusa'ya geçerken bunları düşünüyordum. Fakat bana öyle geliyor ki, uğursuz bir kuvvet daha o zaman, Dion'la Syrakusa'lıların başına çöken felâketlerin tohumunu atmaya çalışıyordu. Size, şimdi ikinci defa olarak vermekte olduğum öğütleri de tutmak istemezseniz, daha başka felâketlerin olagelmesinden de korkulur. Dion'la olan münasebetlerimizde - Dion o zaman gençti - ona 327
insanlık için en iyi şeyin ne olduğunu söylemek ve bunu gerçekleştirmesini istemekle tyrannoeluğun yıkılması yolunda çalıştığımı bilmiyordum. Çünkü, keskin zekâsı ile her şeyi, hele o zamanki sözlerimi çok iyi kavrıyan Dion, beni, rasladığım gençlerin hiçbirinde görmediğim bir anlayış ve şevkle dinledi; ve erdemi, zevk ve şehvetten kat kat üstün tutarak birçok İtalya ve Sicilya'lılardan b
büsbütün başka türlü yaşamaya karar verdi. Onun bu hali karşısında, tyrannosluk taraftarlarının duyduğu nefret de, Dionysios ölünceye kadar gittikce artti.

Dionysios ölünce, Dion, gerçek felsefe sayesinde edinmiş olduğu fikirlerin başkalarında da bulunabileceğini düşündü; ve böyle fikirlerin
b başkalarının kafalarında da yer etmiş olduğunu gördü; bunlar, sayıları az olmakla beraber gene ufak bir topluluktu; ve Dion, Tanrının yardımı ile, Dionysios'u da bunların arasına katabileceğini sanıyordu; böylece, Dionysios da, öteki, Syrakusa'lılar da sözle anlatılamaz bir bahtlılık içinde yaşıyacaklardı. Bundan başka, Dion, benimle olan münasebetinin, kendinde, nasıl en iyi, en güzel bir ömür sürmek istediğini kolayca uyandırdığını
d hatırlıyarak, işbirliği etmem için, her ne olursa olsun, hemen Syrakusa'ya gelmem gerektiğini düşündü. Böyle bir yaşama isteğini Dionysios'da uyandırabilirse - ki buna teşebbüs ediyordu - bütün memlekette, şimdi olduğu gibi, kan akıtmalara, idamlara, felâketlere meydan vermeden, gerçek ve bahtlı bir hayat sağlıyabileceğini umuyordu. Böyle doğru bir düşünce ile, Dionysios'u beni yanına çağırması gerektiğine inandırdı; kendi de bana adamlar gönderdi ve
e her ne olursa olsun, başka kimseler Dionysios'a tesir ederek onu en iyi hayat yolundan çevirip başka bir yaşayışa sürüklemeden önce, Syrakusa'ya gelmemi istedi. Biraz uzatmış olacağım ama, bunu benden şu sözlerle diliyordu: "Tanrı lûtfu ile elde ettiğimiz bu fırsattan daha uygun bir fırsat bekliyebilir miyiz?" Sonra sırası ile, İtalya ve Si-
328 cilya devletinin büyüklüğünü; elindeki iktidarı; Dionysios'un gençliğini ve felsefe ile eğitime göe-

terdiği ateşli hevesi ileri sürüyor; Dionysios'un yeğen ve arkadaşlarının benim her zaman öne sürdüğüm öğretiyi ve yaşayışı kabul edeceklerini: Dionysios'a tesir etmemize yardım edebileceklerini ilâve ediyordu. Hâsılı, büyük devletleri idare edenlerin felsefe ile uğraşan kimseler olmasını istiyorsak, bunu ancak şimdi gerçekleştirebilirdik; böyle bir fırsat bir daha elimize geçmezdi. İşte Dion beni bu ve buna benzer başka sözlerle teşvik ediyordu. b
Bana gelince, bir yandan, gençler beni kaygulandırıyor, nasıl bir yol tutacaklarını düşünüyordum; çünkü, gençlik çağında istekler çabuk değişir, sık sık birbirine zıt yollar tutar; bir yandan da, Dion'u tanıyor, olgun yaşına, huyunun yaradılıştan olan metinliğine güveniyordum. İşte böylece bu düşüncelerimi karşılaştırıyor, yola çıkayım mı, Dion'un sözlerini dinliyeyim mi, dinlemiyeyim mi diye bocalıyordum. Sonunda, kanunlar ve devlet idaresi hakkındaki fikirlerimin gerçekleşmesi yolunda bir adım atılacaksa, bunun şimdi denenebileceğini düşünerek gitmeye karar verdim; yetesiye inandırmam gereken yalnız bir kişi vardı; bunu başarabilirsem, her şey yoluna girecekti. e

İşte yurdumu bu gibi düşüncelerle bıraktım; başkalarının ileri sürdüğü sebeplerle değil. Her şeyden önce, kendime, sadece lâf edip işe girişmekten çekinen bir adam görünmekten; ve çerçekten ciddî tehlikeler geçirmekte olan Dion'un misafirseverlik ve dostluğuna ihanet etmiş olacağımdan utanıyordum. Dion'un başına bir felâket gelseydi, Dionysios veya başka rakipleri tarafın- d

dan kovulsaydı da sürgün olarak yurdumuza gelip bize şunları söyleseydi: "Ey Eflâtun! İşte sürgün olarak yanına geldim. Düşmanlarıma karşı kendimi korumak için eksik olan ne piyadelerdi, ne de biniciler; bana lâzım olan senin o inandırıcı sözlerindi, Eflâtun; gençleri erdem ve doğruluk yoluna götüren, onları dostluk ve arkadaşlık bağları ile birleştiren sözlerin. Bilirim, sen bunda
e herkesten ustasın. Böyle bir yardımı benden esirgedin; ben de işte Syrakusa'yı bıraktım, buraya geldim. Fakat sen asıl benden değil, o hep göklere çıkardığın, başkalarının değer vermediğini söylediğin felsefeden utan. Çünkü bana ihanet etmekle, elinden geldiği kadar ona da ihanet
329 etmiş oldun. Megara'da olsaydım da, yapmak istediğim şeylerde seni yardıma çağırsaydım; eminim, gelirdin; çünkü gelmezsen, kendini insanların en değersizi sayardın. Ama şimdi yolculuğun uzunluğunu, yolun zahmetini, yorgunluğu ileri sürerek, herkesin seni, «korkak» diye ayıplamasından kurtulacağını mı sanıyorsun? Hayır, Eflâun hayır, bundan kurtulamıyacaksın." Evet, Dion bu sözleri söyleseydi, bu şikâyetlerini karşılıyacak uygun bir cevap bulabilir mi idim? Hayır. İşte, insanlık sebeplerin olabileceği kadar
b mâkul ve doğru sebeplerle yola çıktım; ve gene bu sebeplerle ne ilkelerime, ne de huyuma uygun bulduğum tyrannosluk altında yaşamak üzere, bana şeref vermekten hiç de geri kalmıyan asıl kendi işlerimi bıraktım. Yola çıkmakla misafirsever Zeus'a vicdan borcumu ödemiş, felsefenin ayıp-

lanmasını da önlemiş oluyordum. Çünkü gevşeklik ve çekingenlik göstererek korkaklıkla suçlanmayı göze alsaydım, felsefe gerçekten alçalacaktı.

Uzatmıyayım; Syrakusa'ya gelince, Dionysios'un tekmil saraymın karışıklıklar içinde olduğunu gördüm; Dion da tyrannosluğu ele almak istiyor diye birtakım iftiralara uğruyordu. Onu, iktidarım yettiği kadar müdafaa ettim; fakat iktidarım pek öyle büyük değildi. Aşağı yukarı üç ay sonra, Dionysios, Dion'u, tyrannosluğa karşı birtakım hırsları olmakla suçlıyarak küçük bir gemiye bindirtti, utanç verici bir şekilde kovdu. Dion'un dostları bizler korkmaya başladık: Dionysios, Dion'la işbirliği ettiğimizi ileri sürerek herhangi birimizden öc alabilirdi. Bana gelince, bütün olup bitenlere sebep olduğumdan, Dionysios'un beni öldürttüğü sözleri Syrakusa'da dolaşıp duruyordu. Fakat Dionysios, hepimizin böyle ürktüğünü görünce, bunun daha kötü neticeler doğurmasından korktu; hepimize, hele bana, gene iyilikseverlikle davranmaya başladı. Bana cesaret vermeye uğraşıyor, kendine güvenmem gerektiğini söylüyor, kalmamı ısrarla diliyordu. Kaçarsam, kendi için iyi olmıyacağını; kalırsam, bunun aksi olacağını söylüyordu. İşte gûya bunun için bana öyle ısrarla rica ediyordu. Fakat tyrannosların ricalarında zorun da yeri olduğunu hepimiz biliriz. Kaçmamı önlemek için bir çare buldu: beni akropolis'e gönderdi, orada oturmamı istedi. Ben burada oldukça, hiçbir gemi reisi, Dionysios gitmeme engel olmasa bile, ondan bu yolda bir emir

almadan beni gemisine bindirip götürmezdi; tacirler de, sınırları bekliyen memurlar da, yalnız başıma memleketten çıkmama müsaade etmez, beni yakalar, Dionysios'un yanına götürürlerdi. Hem o zaman ortalarda gene birtakım sözler, o öncekilere
330 tamamiyle zıt birtakım sözler dolaşıyor, Dionysios'un bana hayret verici bir saygı beslediği söyleniyordu. Bunun aslı nedir? Doğrusunu söylemeliyim. Dionysios huyum ve davranışıma alıştıkça bana daha fazla bağlanıyordu; fakat kendine, Dion'a olduğundan daha fazla saygı göstermemi: bana Dion'dan fazla bağlı olduğuna inanmamı istiyordu; ve gariptir, bunu şeref ve namusunu ilgilendiren bir mesele sayıyordu. İstediğini elde etmek için en
b iyi çare, böyle bir şeyin mümkün olabileceğini farzedersek, benimle çok yakından münasebette bulunması, öğrencim olarak felsefe üzerinde vereceğim dersleri dinlemesi idi. Fakat bir türlü bir karara varamıyor; böyle yaparsa hürriyetinin sınırlanacağını, Dion'un tasarılarının gerçekleşeceğini söyliyen iftiracıları dinliyor, korkuyordu. Ben, belki bir gün felsefeye uygun bir hayatı sever ümidi ile buraya ne için geldiğimi gözümden hiç uzaklaştırmıyor, her şeye katlanıyordum. Fakat Dionysios dayandı, bütün gayretlerimi alt etti.

c İşte Sicilya'ya birinci defa geldikte, orada geçirdiğim ilk zamanlarda olup bitenler. Sonra Dionysios acele olarak beni gene çağırdı; yurdumu bırakarak Sicilya'ya vardım. Niçin gel-

dim, nasıl davranadım? Böyle yapmam ne dereceye kadar doğru ve mâkuldü? Bunu, Sicilya'ya ikinci defa niçin geldiğimi öğrenmek istiyenlere cevap olmak üzere sonra söyliyeceğim. Önce, bu gibi durumlarda nasıl davranılmalıdır, onu göstereceğim. Çünkü mektubumda, esası ikinci dereceden şeylere feda etmemeliyim. İşte söyliyeceklerim:

Sağlığına zararlı bir şekilde yaşıyan bir hasta, bir hekime danışacak olursa, hekim ona önce d
yaşayışını değiştirmesini söylemeli, hasta bunu dinlerse, ona bakmaya, öğüt vermeye devam etmelidir, değil mi? Ama dinlemezse, böyle bir kimseye artık fikrini söylemiyen adam, bence doğru ve gerçek bir hekimdir; böyle yapmıyan ise korkak ve bilgisizin biridir. İdare eden bir veya iki kişi olsun, her devlet için de böyledir. Devlet gerektiği gibi doğru yolda yürür de kendini ilgilendiren bir nokta üzerinde öğüt isterse, 331
aklı başında bir adam ona bu öğüdü verir; fakat doğru yoldan tamamiyle uzaklaşan, bunun izinden bile gitmek istemiyen, kendine öğüt verenleri ölümle korkutarak idare düzenini olduğu gibi bırakmalarını, hiçbir şeye dokunmamalarını söyliyen devletlere gelince; bu devletler, kendilerine öğüt verenlerin, hırs ve isteklerine boyun eğmelerini, bunları her zaman en kolay, en çabuk bir şekilde tatmin için çareler bulmalarını isterlerse, onlara bu yolda öğüt veren kimseler bence birer alçaktan başka bir şey değildir-

ler; bu isteklerine boyun eğmiyen kimseleri de cesur sayarım.

İşte düşündüklerimi söyledim. Şimdi bana biri gelse de, zenginlik elde etmek, veya ruh ve vücudunun bakımını sağlamak gibi hayatını ilgilendiren bir nokta üzerinde danışsa; gündelik hayatını gerektiği gibi geçirdiğini ve bana sorduğu meselelerde öğütlerimi dinliyeceğini anlarsam, ona seve seve öğüt veririm; onu başımdan savmak için gelişi güzel bir cevapla da kalmam. Fakat bana danışmazsa, sözlerimi de tutmıyacağını anlarsam, böyle bir adama - oğlum bile olsa - kendiliğimden öğüt vermem; onu zorlamam da. Bir köleye öğüt verebilir, bunu dinlemezse, zorla dinletirim. Fakat - akıllarını kaybetmiş değillerse - anamı babamı zorlıyacak olursam, dine aykırı davranmış olurum. Onlar, kendilerinin hoşlandıkları, benim hoşlanmadığım bir hayat kurmuşlarsa, onları ne ayıplıyarak rahatsız ederim, ne de okşıyarak ve hırslarını (ki ben bunlara kapılmaktansa ölümü göze alırım) tatmin edecek yollar göstererek onlara hizmet ederim. Aklı başında bir kimse de memleketine böyle davranmalıdır. Memleketi iyi idare edilmiyor mu, sözlerinin boşa gitmiyeceğini, kendinin de ölüme çarpılmıyacağını sanıyorsa, konuşsun; fakat en iyi bir idare şekli kurmak ancak birtakım yurttaşları sürmek ve öldürmekle kabil olacaksa, idareyi değiştirmek yolunda memleketini zorlamasın, sussun; kendinin ve yurdunun selâmeti için Tanrılara yalvarsın.

İşte size vereceğim öğütler. [Genç] Dionysios'a da babasının başına gelenlerden kurtulması için gündelik hayatını kendinin efendisi
• olabilecek bir şekilde düzenlemesini, dost ve taraftar elde etmesini, Dion'la beraber söylemiştim. Babası, barbarların yıkıp döktükleri birçok Sicilya şehirlerini geri alarak yeniden kurmuş,
fakat bunların idaresini, yabancılar veya kardeş- 332
leri arasından - kendinden genç oldukları için kendinin yetiştirdiği, basit kimseler oldukları halde her birini birer baş yaptığı, fakir oldukları halde büyük zenginlikler elde etmelerine yardım ettiği kardeşleri arasından - seçeceği dostlara emanet etmemiş ve bu yüzden kendine sadık devletler meydana getirmeye muvaffak olamamıştı. Bu devletleri kendi iktidarı ile elbirliği etmeye ne inandırabilmiş, bunu ne öğretebilmiş, ne de iyilikler veya aile bağları ile böyle bir şeyi sağlıyabilmişti. Böylece Dareios'tan [1] yedi kere aşağı olduğunu göstermişti. Dareios, kardeşlerine veya kendinin yetiştirdiği kimselere değil, sadece o Meda'lı hadımı ortadan yok b
etmesine yardım etmiş olanlara güvendi: ülkesini, her biri bütün Sicilya'dan daha büyük olan yedi bölüme ayırdı; o güvendiği kimseler, kendisi ile de, birbirleri ile de kavga etmediler; sadık iş ortakları oldular. Dareios, iyi bir kanuncunun, iyi bir kıralın nasıl olması gerektiğinin bir örneğini verdi; çünkü, yapmış olduğu kanun-

[1] Büyük Persa kıralı Dara.

lar Persa devletini bugün de korumaktadır. Atinalılara bakın: barbarların istilâ etmiş oldukları birçok Helen şehirlerini geri aldılar; bu şehirleri dolu bulup kendileri yerleşmedikleri halde, altmış yıl hâkimiyetleri altında tuttular;
e çünkü her birinde kendilerine bağlı birçok dostlar edinmişlerdi. Halbuki Dionysios, bütün Sicilya'yı tek bir devlet halinde bir araya getirdi ise de, yalnız kendine güvendi, güçlükle tutunabildi; çünkü çok dostu ve sadık taraftarı yoktu. Bir insanın yanında böyle adamların bulunup bulunmaması da erdeminin veya düşkünlüğünün emin belirtileridir.

d İşte Dion'la ben, [genç] Dionysios'a bu öğütleri veriyorduk. Çünkü, babasının vasiliği altında bulunmuş olduğundan, ne mevkiine uygun bir terbiye görmüş, ne bu yolda bir ders almıştı. Dionysios'u, akrabaları ve kendi yaşındaki gençler arasında erdem bakımından birbirileri ile anlaşmış dostlar edinmesi ve hele, çok ihtiyacı olduğundan, kendi kendi ile anlaşması yolunda gayret etmeye teşvik ediyorduk. Tabiî açıkça söylemiyorduk; böyle bir şey tehlikeli olabilirdi. Fakat kapalı kelimelerle, ona, bir insanın, ancak bu ilkeleri gözönünde tutmakla, kendini ve idare ettiği kimseleri koruyabileceğini, başka bir yol-
e dan gidilirse, büsbütün zıt neticelere varılacağını göstermek için elimizden geleni yapıyorduk. Kendisine gösterdiğimiz yolda yürür, düşünce ile, akıl ile davranırsa, ve o zaman Sicilya'nın harabolmuş şehirlerini yeniden kurmak; bunları, bar-

barların istilâlarına karşı, kendine ve biribirilerine bağlıyacak olan bir devletler birliği haline getirmek isterse, babasından kalan devleti iki misline değil, on misline çıkarırdı; çünkü, böyle bir şey elde edilirse, Dionysios, Kartacalıları, Gelon'un 333
yaptığından daha kolaylıkla alt ederdi. Halbuki babası, barbarlara vergi vermek zorunda kalmıştı.

İşte her yerde dolaşan sözlere, Dionysios'un inandığı ve bu yüzden Dion'u sürüp, bizi de korku içine düşürdüğü sözlere göre, Dionysios'a karşı kötü niyetleri olan bizlerin ona söylediklerimiz, ona verdiğimiz öğütler. Her neyse, biri-
biri ardından gelen olaylarla dolu hikâyemi b
bitireyim... Dion, Peloponessos ve Atina'dan geldi; ve böyle yapmakla Dionysios'a bir ders vermiş oldu. Şehri kurtarıp, ikinci defa olarak Syrakusa'lılara teslim ettiği halde, Syrakusa'lılar Dion'a karşı, Dion, Dionysios'u dersleri ile hükmetmeye lâyık bir kral yapmaya çalıştığı, bütün eylemlerinde kendine uymasını istediği zaman Dionysios nasıl davrandı ise öyle davrandılar. Dionysios daha ziyade iftiracılara güveniyor; bunlar da,
Dion'un bütün gayretlerinin hedefi, tyrannosluğu c
devirmek olduğunu söylüyorlardı. Gûya Dion, Dionysios'un felsefe araştırmalarına duyacağı sevgi sayesinde işleriyle artık ilgilenmiyeceğini, idareyi kendi eline bırakacağını umuyormuş; böylece idareyi tamamiyle eline alacak, Dionysios'u da bütün işlerden kurnazlıkla uzaklaştıracakmış. O zaman hedefe ulaşan bu iftiralar, Syrakusa'da ikinci defa olarak gene hedeflerine ulaştı;

bunları yayan kimseler de saçma, çirkin bir başarı kazanmış oldular.

Bundan sonra olup bitenleri, şimdiki işlerde
d yardımımı istiyen sizlere söylemeliyim. Dion'un dost ve iş ortağı olan Atinalı ben, kavga ve anlaşmazlıklar yerine bir dostluk kurarım ümidi ile tyrannos'un yanına geldim; ama iftiracılar beni altettiler. Dionysios, bana şerefli mevkiler vererek, paralar hediye ederek, beni kendi tarafına çekmeye çalıştı: Dion'u sürmesini haklı gösterecek bir dost ve şahit kazanmak istiyordu; bütün gayretleri boşa gitti. Daha sonra, Dion
e yanında iki kardeşiyle yurduna döndü: aralarındaki dostluk, felsefeden değil, büyük küçük değişik sırlara ermiş kimseler ve konuklar arasında olagelen ve birçok dostlukların kaynağı o olağan arkadaşlıktan ileri geliyordu. İşte Dion'la beraber gelenler böyle dostlardandı; böyle bir münasebetle ve Dion'a yurduna dönmek için ettikleri yardımdan ötürü arkadaşları olmuşlardı. Fakat Sicilya'ya geldikleri zaman, Dion'un, kurtarmış olduğu Sicilya'lıların iftiralarına uğradı-
334 ğını, tyrannosluğa geçmek istemekle suçlandığını görünce, arkadaş ve konuklarına ihanet etmekle kalmadılar, ellerinde silâhlar olarak Dion'u öldürenlere yardım ettikleri için onun kaatilleri de oldular. Bu çirkin ve dine aykırı cinayeti ne saklamak ne de anlatmak isterim: bunu, şimdi olduğu gibi, gelecekte de birçok kimseler övüp duracaklardır. Yalnız Atinalılar hakkında söylenenlere, bu iki adamın şehrimizi

lekelediklerine dair söylenen sözlere cevap vereceğim. Şunu ileri sürebilirim ki, Dion'a ihanet etmekle birçok zenginlikler, şerefli mevkiler elde edebileceği halde, bunu yapmıyan da bir Atinalı idi. Çünkü bu ikisini bağlıyan, bayağı bir arkadaşlık değil, eş bir eğitimden gelen bir dostluktu. Akıllı bir adam ruh ve vücut yakınlıklarına değil, yalnız bu çeşitten dostluğa güvenmelidir. Onun için, Dion'un kaatilleri yüzünden - bunlar değerli kimselermiş gibi - şehrimizi kötülemek hiç de doğru olmaz.

Bütün bunları, Dion'un dost ve akrabalarına bir ders olsun diye söylüyorum. Bana üçüncü defa danıştığınız için, üçüncü defa aynı öğütleri veriyor, aynı şeyleri tekrar ediyorum: Sicilya veya herhangi bir devlet, mutlak hükümdarlara değil, kanunlara boyun eğmelidir; ben böyle düşünüyorum. Böyle olmazsa, bu, ne isteklerine herkesin boyun eğmesini istiyenler, ne de boyun eğenler veya çocukları, veya çocuklarının çocukları için iyi olur. Böyle bir işe girişmek zararlı neticeler doğurur; böyle kazançlar elde etmek istiyenler, âdi, bayağı ruhlardır; Tanrılık ve insanlık şeyler arasında, bugün de, gelecekte de, iyi ve doğru olan şeyleri ayırdedemiyen kimselerdir.

İşte önce Dion'u, sonra Dionysios'u, üçüncü olarak da bugün sizi inandırmak istediğim şey. Zeus hakkı için, bu üçüncü kurtarışımızın hakkı için, beni dinleyin, sonra Dionysios'la Dion'a bakın: birincisi bana inanmadı, bugün şerefsizlik içinde yaşıyor; ikincisi bana inandı, şerefle öldü. Çünkü,

kendisi ve memleketi için en güzel olacak şeyi araştıran kimse, bu yüzden acılara bile uğrasa, doğru ve güzel bir sona erer. Hiçbirimiz ölümsüz değiliz; bir kimse ölümsüz olursa, bilgisizlerin sandığı gibi, hiç de bahtlı olmaz; çünkü ruhu olmıyan bir şey için sözü edilmeye değer iyi
335 veya kötü yoktur; yalnız ruh, gerek vücutla birleştiği, gerek ondan ayrı olduğu zaman kötü veya iyi olabilir. Ruhun ölümsüz olduğunu; vücuttan kurtulunca sorguya çekileceğini: büyük cezalara çarpılacağını bildiren o eski kutsal geleneklere gerçekten inanmalıyız. Onun için, büyük cinayetler, büyük eğrilikler işlemektense bunlara uğramak daha az kötü sayılmalıdır. Zenginlik
b peşinde koşan, ruhtan yana fakir olan bir kimse böyle sözleri dinlemez; dinlese, aklı sıra, alay etmek içindir; kendine yiyecek, içecek bulmak ve insanı köle eden, adını, yanlış olarak Aphrodite'den alan, o şerefsiz zevklerini doyurmak için hiç utanmadan, tıpkı yırtıcı bir hayvan gibi oraya buraya saldırır. O, eylemlerinin dinsizliğini, cinayetlerinin getireceği kötülüğü göremiyen bir kördür. Bu dinsizliğini, yeryüzünde ve sonra
c yer altına olan o bin bir sefaletle, dolu, yüzkızartıcı yolculuğunda hep beraberinde sürükler.

Bu ve buna benzer başka sözlerle Dion'u inandırdım. Onu öldürenlere kızıyorsam, bu, en doğru sebeplerden ileri gelmektedir. Dionysios'a kızgınlığım da bir dereceye kadar gene bu sebeplerdendir; Dion'u öldürenler, doğruluğu gerçekleştirmek istiyen bir adamı öldürmekle, Dionysi-

os da saltanatı boyunca doğruluktan uzak kalmakla, bana ve diyebilirim ki bütün insanlığa en büyük kötülüğü etmişlerdir. Halbuki Dionysios'un büyük iktidarı vardı; ve felsefe ile iktidarı aynı d
kişide gerçekten birleştirerek, şu doğru kanaatı Helen, barbar herkese parlak bir şekilde gösterebilir, herkesin kafasına iyice yerleştirebilirdi: devletler ve kişiler, hayatlarını doğruluk kanunlarına göre, bilgelikle geçirmezlerse, ister bu erdemleri yaradılıştan elde etmiş olsunlar, ister dinli öğretmenlerin usulleri ile doğru olarak yetişmiş olsunlar, hiçbir zaman bahtlılığa erişemezler. İşte Dionysios'- e
un ettiği kötülük. Öteki ettikleri bununla karşılaştırılacak olursa, bence önemsizdir. Dion'u öldürene gelince, o da, farkında olmadan aynı kötülüğü etti. Çünkü, bir insanın başka bir insandan olabileceği kadar eminim ki, Dion eline iktidarı geçirseydi, devleti şu şekilden başka türlü idare 336
etmezdi: önce, Syrakusa'yı kölelikten kurtarır, temizler, hür bir kadın gibi giydirir: şehri en iyi en uygun kanunlarla süslemek için elinden geleni yapardı; sonra bunun ardından yapılması gereken şeye geçer, birçok kimseleri, Hieron'dan daha kolayca kovarak, başkalarını, hâkimiyeti altına alarak Sicilya'yı yeniden kurmak ve barbarlardan kurtarmak yolunda hiçbir gayret esirgemezdi. Bütün bunları, doğru, cesaretli, ölçülü b
ve erdemsever bir adamın başardığını gören birçok kimseler erdemin değerini anlarlardı. Hattâ diyebilirim ki, Dionysios beni dinleseydi, bu değer gene herkesçe kabul edilir, herkes

de böylece kurtulmuş olurdu. Fakat gerçekte, bir daimon veya öc alıcı bir Tanrı sizi, kanun ve Tanrıları hor görmeye, hiçbir şeyden korkmıyan bir bilgisizlik içinde yaşamaya sürükledi; ve bilgisizlik, insanlığın başına çöken bütün belâların kök tutmasını sağlıyan, onların bitmesine yardım ederek tohumlarını atanlara en acı meyveleri yetiştiren o bilgisizlik, her şeyi yıktı, yok etti.

b Fakat şimdi, gelecekteki olayların hiç olmazsa bu üçüncü defa uygun gitmeleri için iyi sözler söyliyelim. Bununla beraber, Dion'un dostları olan sizlere gene şu öğütü veririm: Dion'un yurt sevgisini, sade yaşayışını taklitten geri kalmayın; onun yapmak istediklerini de, daha uygun şartlar altında siz gerçekleştirmeye çalışın; bunların ne olduğunu söyledim. Aranızda, babalarınız gibi Dor'lar tarzında yaşıyamayıp, kendini, Dion'u öldürenlerin ve Sicilya'lıların yaşayışına kaptırmış olan biri varsa, onu yardımınıza çağırmayın; doğru ve sağlam davranabileceğini sanmayın. Böyle olmıyanları, Sicilya'da olsunlar, Peloponessos'un herhangi bir bölgesinde olurlarsa olsunlar, hemen Sicilya'yı yerleştirmeye, herkes için eşit kanunlar altında yaşamaya çağırın. Bu yolda Atina'dan da korkmayın: orada da, erdem bakımından herkesten üstün olan, ahbaplarını öldürmek cüretinde olanları nefretle karşılıyan kimseler vardır.

e Ama bu tekliflerim ancak daha sonra gerçekleşebilirse, siz de şimdi, her gün birtakım

ayrılıklardan doğan sürü sürü kavgalarla uğraşıyorsanız. Tanrının lûtfu ile doğru kanaattan azıcık olsun pay almış bir kimse şunu anlamalıdır ki, ihtilâllerin sebep olduğu belâları önlemek, ancak kazananların, cenklerle, sürgün ve öldürmelerle kötüyü kötü ile karşılamamaları, 337
düşmanlarından öc alma yoluna gitmemeleri ile kabildir; bunlar, kendilerine hâkim olmalı; kendilerini de, yenilenleri de tatmin edecek eş kanunlar koymalı; yenilenlerin, bu kanunları saymaları için iki zorlama çaresine başvurmalıdırlar: saygı ve korku. Yenilenleri, onlardan üstün oldukları için, kanunları zorla saydırabileceklerini göstererek korkutmalı; ve istediklerinin ölçülü olduğunu, kanunlara kendilerinin de boyun eğmek istek ve
yetisinde bulunduklarını göstererek kendilerini b
onlara saydırmalıdırlar. Yoksa, ikiye ayrılmış bir devletin uğrıyacağı belâların sonu gelmez; böyle karışıklıklar içinde bulunan devletlerde de, ayrılıklar, düşmanlık, nefret ve güvensizlikler sürer gider.

O halde, kazananlar, emniyetlerini sağlamak istiyorlarsa, aralarındaki en ünlü Helenleri - her şeyden önce yaşlılarını - karılar, çocukları olan, en değerli, en ünlü sayısız ataları bulunan, hepsinin de yetesiye zenginlikleri olan He- e
lenleri seçmelidirler. Böyle adamlardan elli tanesi de on bin kişilik bir şehre yeter. Bunları, yalvararak, şerefli mevkiler vererek memleketlerinden getirtmeli; Sicilya'ya geldiler mi, ne yenenlerin, ne yenilenlerin faydasına olacak, fa-

kat bütün yurttaşlara eşit haklar verecek kanunlar yapmalarını rica etmeli, onları bu yolda zorlamalı, yemin ettirmelidir. Kanunlar yapıldı mı, her şey şu aşağıdaki şarta bağlı kalır: yenenler, kanunlara yenilenlerden fazla saygı gösterirlerse, devletin selâmeti ve bahtlılığı sağlanmış olur, bütün belâlar ortadan kalkar. Böyle yapmazlarsa, öğütlerimizi dinlemiyen kimselerle işbirliği etmek için ne beni çağırın, ne de başka birini. Bu size verdiğim öğütler, Dion'la benim, Syrakusa'ya beslediğimiz sevgiden doğan ve ikinci defa gerçekleştirmeye çalıştığımız tasarıların kardeşidir. İlk tasarılarımız, herkesin iyiliğini sağlamak için, gene Dion'la benim, Dionysios'la birlikte gerçekleştirmeye uğraşmış olduklarımızdır. Fakat insanlardan üstün bir kader her şeyi altüst etti. Tanrının lûtfu ve kaderin yardımı ile daha iyi bir başarı elde etmeye siz de gayret edin.

İşte Dionysios'un sarayına o ilk yolculuğumun hikâyesi ile size vereceğim öğütler. Bundan sonra yaptığım yolculuğu, Sicilya'ya geçişimi, beni bu yola götüren akla uygun sebepleri, bunlarla ilgilenenlere hemen şimdi anlatacağım. Sicilya'da geçirdiğim ilk zamanları, Dion'un dost ve akrabalarına verdiğim öğütlere geçmeden önce anlatmıştım. İşte ondan sonra olup
338 bitenler: Dionysios'un gitmeme izin vermesi için elimden geleni yaptım; ve barış olduktan sonra - o zaman Sicilya'da savaş vardı - yerine getirmek üzere ikimiz de karşılıklı vaadlerde bulunduk.

Dionysios, iktidarını kuvvetlendirir kuvvetlendirmez, Dion'u da, beni de çağıracağını söyledi; ve Dion'dan memleketten uzaklaşmasını bir sürgün değil, bir yer değiştirmesi olarak saymasını istedi. Ben de ancak bu şartlarla geri gelebileceğimi söyledim. Barış olunca, Dionysios beni çağırdı; b
Dion'un bir yıl daha beklemesini istedi. Bana gelince, ne olursa olsun muhakkak gelmemi istiyordu. Sicilya'dan gelen haberlere göre Dionysios felsefeye büyük bir sevgi ile bağlanmıştı; onun için Dion beni, Dionysios'un bu çağırmasını reddetmememe için sıkıştırıp duruyordu. Ben ise, birçok gençlerin felsefeye böyle sık sık bağlandıklarını biliyordum ve hiç olmazsa o e
zaman, Dion'la Dionysios'u dinlemememin daha hayırlı olacağını düşündüm; çok yaşlı olduğumu, verilen sözün tutulmadığını ileri sürerek cevap verdim; Dion'u da, Dionysios'u da kırdım.

Bu sıra, anlaşılan, Arkhytas Dionysios'un yanına gitmiş (Sicilya'dan ayrılmadan önce Arkhytas ve Taranto'lularla Dionysios arasında d
misafirlik ve dostluk bağları kurmuş, ondan sonra ayrılmıştım): o zaman, Syrakusa'da, Dion'un konuşmalarını dinlemiş kimselerle, o konuşmaları bunlardan duymuş başka kimseler, kafaları iyi kavrıyamadıkları bir sürü felsefe düzgüleri ile dolu birtakım adamlar vardı. Bunlar, Dionysios'un bütün öğretimi dinlemiş olduğuna inanarak, bu düzgüleri onunla münakaşa etmek istiyorlardı, sanıyorum. Kendisine öğretilen şeyleri kolayca kavrıyan ve son derece kuruntulu olan

Dionysios da bu münakaşalardan her halde zevk alıyor ve yanında ilk defa bulunduğum zaman
• benden hiçbir ders almadığı meydana çıkmakla utanıyordu. O zaman derslerimi niçin dinlemediğini de yukarda anlattım. Yurduma sağ salim dönüp, yukarda söylediğim gibi, Dionysios'un ikinci defa çağırmasını reddedince, sanıyorum ki, Dionysios bunu onuruna yediremedi; yaradılışı, huyu ve yaşayışını denediğimden artık kendimi hor gördüğümü ve darıldığım için sarayına gelme-
339 diğimi sanacaklar diye korktu.

Fakat her şeyi olduğu gibi söylemem doğru olacaktır: ama bütün olup bitenleri işittikten sonra, felsefemi hor görecek, veya Tyrannos'un zekâ gösterdiği neticesine varacak kimseler olacakmış, hiç önem vermiyeceğim. Gerçek şu ki, Dionysios, dileğini üçüncü defa tekrar ederek, yolculuğumu kolaylaştırmak için bir üç sıra kürekli yolladı. Arkhytas'ın öğrencilerinden olan ve Sicilya'lılar arasında en çok değer
b verdiğimi sandığı Arkhedemos'u ve tanıdığım başka Sicilya'lıları da beraber gönderdi. Hepsi de bana aynı haberi getirdi: Dionysios, felsefede şaşılacak derecede ilerlemişti. Dion'a beslediğim duyguları, Dion'un da hemen gemiye binip Syrakusa'ya gitmemi istediğini bildiğinden, uzun da bir mektup göndermişti. Bunları gözönünde tutarak yazmış olduğu mektup aşağı yukarı şöyle başlıyordu: «Dionysios'tan Eflâtun'a» ve o âdet olan hatır sor-
c malarından sonra doğrudan doğruya şöyle

devam ediyordu: «Dileklerimi karşılar, hemen şimdi Syrakusa'ya gelirsen, Dion'un işleri istediğin gibi düzenlenecektir — çünkü akla uygun şeyler istiyeceğinden eminim: ben de hiçbir şey esirgemiyeceğim; gelmezsen, ne Dion'un kendisi, ne de menfaatlerini ilgilendiren işler, istediğin gibi düzenlenecektir.» İşte bu mesele üzerinde böyle diyordu; mektubun geri kalan parçasından bahsetmek yersiz ve uzun olur. Bundan başka, Arkhytas'dan, Taranto'lulardan da birçok mektuplar alıyordum: Dionysios'un felsefeye gösterdiği sevgiyi övüyorlar; gelmezsem, onunla aralarında kurmuş olduğum dostluğun bir daha yenilenemiyecek şekilde bozulacağını ve bu dostluğun siyaset bakımından hiç de önemsiz olmadığını söylüyorlardı. Her yandan ricalar karşısında kalmıştım: Sicilya ve İtalya'dan beni kendi memleketlerine çekmek istiyorlar; Atina'dan ise, beni âdeta dışarı çıkarmak için yalvarıp yakarıyorlar, hep aynı fikri ileri sürüyorlardı: Dion'a, konuklarıma, Taranto'lu dostlarıma ihanet etmemeliydim. Bana gelince, önemli konuların konuşulduğunu duyan kabiliyetli bir gencin, en iyi yaşayışa sevgi bağlamasında şaşılacak bir şey olmadığını düşünmeye başlamıştım. Asıl hakikatin ne olduğunu anlamak, bu vazifeden kaçmamak, söylenenler doğru ise, gerçekten ağır bir mesuliyet altında kalmamak gerekiyordu.

Böyle bir muhakeme yürüterek her şeye gözümü kapadım ve endişe ile, hiç de uygun olmıyan önduyularla yola çıktım. Sicilya'ya geldim; —

üçüncü kadehimi, kurtarıcı Zeus'un şerefine dökmem gerek; çünkü, çok şükür kurtuldum. Bu kurtuluşu, Tanrıdan sonra, Dionysios'a borçluyum: birçok kimseler beni öldürtmek istedikleri halde o, edepli davrandı, buna engel oldu.

b Sicilya'ya geldiğim zaman önce yapmam gereken şeyin, Dionysios felsefe için gerçekten yanıp tutuşuyor mu, yoksa Atina'da söylenenlerin aslı yok mu, bunu araştırmak olacağını düşündüm. Böyle bir şeyi anlamak için, hiç de değersiz olmıyan bir usul vardır ki, bir tyrannosa karşı kullanıldıkta, çok iyi neticeler verir; hele o tyrannos, Dionysios gibi, gelir gelmez farkına vardığıma göre, kafası iyi anlaşılmamış öğretilerle dolu bir kimse olursa. Böyle adamlara, felsefenin
c ne kadar engin olduğunu; özünü; güçlüklerini ve beklediği gayreti göstermek gerekir. Felsefeye gerçekten kabiliyeti olan, ona yakınlık duyan ve lâyık olan kimse, tanrılık olduğu için, kendisine gösterilen yolu hayranlıkla karşılar; ve var kuvveti ile bu yola atılmak gerektiğine, başka türlü davranırsa, yaşıyamıyacağına inanır. Böylece yola atılır, kılavuzunu sürükler; ve gayelerine ulaşmadan veya artık bu yolda öğretmeninin yardımına ihiyacı olmadan kendi kendine yürüyebilecek kadar kuvvet elde etmeden durmaz.
d Böyle bir adam hep böyle bir ruh durumu içinde yaşar; gündelik işleri ile meşgul olursa da, her zaman ve her şeyde felsefeye; ve kendine, ölçülü davrandığı için, öğrenmek, bellemek ve muhakeme etmek yetilerini en iyi bir

şekilde sağlıyacak olan yaşayışa bağlı kalır. Bunun zıddı olan bir yaşayış, onda tiksintiden başka bir his uyandırmaz. Fakat gerçekten filozof olmıyan, tenlerini güneşin yaktığı kimseler gibi, yalnız yüzde kalan fikirleri olan kimseler, bir hayli öğrenilecek şey olduğunu, çok çalışmak gerektiğini ve ancak böyle bir yaşayışla gayeye erişileceğini görünce, böyle bir çalışmayı güç, hattâ imkânsız bulurlar; bu yolda çalışma yetisini de kaybederler. Bazıları ise, öğrendikleri şeyleri yetesiye bildiklerine, yeni zahmetlere katlanmaya ihtiyaçları olmadığına inanırlar. Kendini gevşekliğe veren, hiçbir gayret gösteremiyen kimseleri denemek için bundan daha açık, bundan daha emin bir usul olamaz. Bu gibi kimseler, felsefenin istediği şeyleri yapamazlarsa, kabahati kendilerinde bulmalıdırlar, öğretmenlerinde değil. 341

İşte Dionysios'un yanına gittiğim zaman bu anlattığım usule başvurdum; fakat konumu etraflı olarak anlatmadım; zaten Dionysios da istemiyordu. Başka öğretmenlerden aldığı derslerle, birçok şeyler, birçok önemli şeyler bildiğini, bunları tamamiyle kendi malı ettiğini sanıyordu. Hattâ daha sonra, benden öğrendiklerini toplıyarak bir eser yazdığını, bunları büsbütün ayrı bir öğreti - kendi öğretisi - olarak gösterdiğini işittim. Bunun üzerinde kesin olarak bir şey söyliyemezsem de, başkalarının aynı meseleler üzerinde yazıları olduğunu gerçekten biliyorum. Ama kendi özlerinin ne olduğunu bilmiyen kimselere ne de-

ğer verebiliriz? Benim uğraştığım şeyler üzerinde, bunları benden veya başkalarından öğrenmiş, veya kendileri bulmuş olsunlar, yazı yazan veya yazacak olan kimselerin, bunları anlamalarına imkân olmadığını söyliyebilirim. Benim bu mesele üzerinde yazılmış bir eserim yoktur, olmıyacaktır da; çünkü bunlar, öteki bilimler gibi söz kalıbına sokulamaz. Bu meselelerle ancak uzun uzun uğraştıktan, ömrünü bunları düşünmekle
d geçirdikten sonradır ki hakikat, ruhta sıçrayan bir kıvılcım gibi parlar ve sonra kendiliğinden gelişir. Öğretimi yazı veya sözle meydana koymak gerekseydi, bunu en iyi olarak benden başka kimse yapamıyacağı gibi, kötü anlatırsam, kimse benden fazla müteessir olmıyacaktır. Onu yazmam gerektiğini, çokluğun anlıyacağı bir şekilde anlatabileceğimi sansaydım, ömrümde, insanlara o kadar faydalı olacak öğretilerimi yazmaktan, herkesi şeylerin özü hakkında aydınlatmaktan daha iyi
e bir iş görebilir miydim? Fakat bunları «kanıtlama» denen yolla anlatmak insanlar için iyi olmaz sanıyorum; - hakikati, küçük bir işaretle kendiliğinden bulabilecek azınlığı tabiî bir yana bırakmak gerek. Ötekilere gelince, felsefeyi yersiz ve haksız olarak hor görürler, veya en yüksek bilgilere erdiklerini sanarak büyük ve boş ümitlere kapılırlar. Bu mesele üzerinde uzun uzun durmak
342 istiyorum; ne demek istediğimi anlatınca, belki bu sözlerimi daha iyi anlarsınız. Bu mesele üzerinde herhangi bir şey yazmaya cesaret edenleri durduracak sağlam bir sebep vardır. Buna birçok

kereler işaret ettim; fakat anlaşılan gene tekrar etmem gerekiyor -.

Bir varlığın bilgisini elde etmek istiyenler için bilinmesi gereken üç şey vardır: bilim dördüncü şeydir; beşinci olarak da, tanınanı, gerçekte var olanı saymamız gerekir. Birincisi ad, ikincisi kavram, üçüncüsü imge, dördüncüsü de bilimdir. Bu söylediğimi anlamak için bir misal alalım, her şeyi bu misalle kıyaslıyalım. Daire denen bir şey vardır; adı da şimdi söylediğim kelimedir. Sonra, dairenin, isim ve füllerden kurulmuş bir kavramı vardır: bütün uçlarının ortaya eşit uzaklıkta olduğu şey; işte yuvarlak, çevre, daire denen şeyin kavramı. Bundan sonra resmi çizilen, sonra silinen; torna ile yapılan, sonra bozulan nesne gelir; halbuki bütün bunlarla ilgili olan dairenin kendi bu değişmelerin dışındadır; çünkü o, ayrı bir şeydir. Dördüncü şey, bu nesnelerin bilimi, akılla kavranması ve onlar hakkındaki doğru kanaattir. Bunlar aynı cinstendir ve sözde veya madde şekillerinde değil, ruhta bulunurlar. Onun için bunların daireden ve demin sözünü ettiğim o üç şeyden başka bir özde oldukları açıkça görünür. Bunların yakınlık ve benzerlik bakımından beşinciye en çok yaklaşanı, akılla kavramadır; ötekiler daha uzaktır.

Aynı farklar, düz ve yuvarlak şekillerde, renklerde, iyide, güzelde, doğruda, insanın yaptığı veya tabiatın meydana koyduğu cisimlerde, ateş, su ve bunlara benzer her öğede, bütün hay-

vanlarda, ruh hallerinde, eylemlerde, edilgilerde de vardır. Nasıl olursa olsun bu dört öğe kavranamazsa, beşinci tam olarak bilinemez. Şunu da ilâve edin ki, bu dört öğe, dilin kendindeki yetersizliği yüzünden, her nesnenin özünü olduğu
343 gibi, niteliğini de anlatmaktadır. Onun için akıllı bir kimse düşüncelerini dile emniyet etmek tehlikesini göze almaz; hele dil, yazı ile olacağı gibi, donmuş bir şekil alırsa.

Fakat biz gene demin söylediğimize dönelim: bunu iyi anlamak gerektir. Geometride çizilen veya torna ile yapılan dairelerin her biri beşinciye zıt olan şeylerle doludur; gerçekten, bütün bölümlerinde düz çizgiye yaklaşmaktadır. Halbuki asıl dairede, küçük olsun, büyük olsun özüne zıt hiçbir öğe yoktur, diyoruz. Gene diyoruz ki,
b bu şekillerin adında da hiçbir değişmezlik yoktur; bugün yuvarlak dediğimiz şekillere, düz; düz dediğimiz şekillere, yuvarlak dersek kim bir şey söyliyebilir? Bu adları böylece değiştirip zıt anlamlarda kullanırsak değişmezlikleri de azalmaz. Kavram (yani tanımlama) için de böyledir: isim ve fiillerle olduğuna göre, onda da mutlak olarak değişmez bir şey yoktur. Dört öğenin her birinin belirsiz olduğunu göstermek için binlerce anıt vardır; ama bunların başlıcası biraz önce söylediğimizdir: öz ve nitelik olarak iki ilke bulunduğuna, ruhun da tanımak istediği nitelik
c değil, öz olduğuna göre, dört öğenin her biri, muhakeme veya olaylarla, ruhun istemediğini önüne koyuyor; çizilen veya gösterilen her nes-

neyi de duyular kolayca çürütebileceğinden, herkes şüphe ve kararsızlık içinde kalıyor. Onun için, kötü bir eğitim yüzünden, hakikatı aramadığımız, önümüze çıkan ilk imge ile kandığımız şeylerde, bize sorulana cevap verirken biribirimizle alay etmiyoruz; çünkü, bu dört öğeyi parça parça d
etmek ve çürütmek elimizdedir. Fakat, bize beşinci öğe ile cevap verilmesini ve bunun anlatılmasını istersek, çürütme yetisi olan herhangi bir kimse, bu yetisini kolaylıkla gösterebilir; dinliyenlerin çoğunu, öğretisini, söz, yazı veya cevaplarla anlatan kimsenin, yazdıklarını veya söylediklerini hiç anlamadığına inandırabilir; çünkü, asıl çürütülen şeyin, konuşanın yahut yazanın ruhu değil, o dört öğeden her birinin özden kusurlu olan tabiatı olduğu her zaman bilinmez. •
Bilim, ancak bu dördünü inceliye, inceliye, birinden ötekine çıkarak veya inerek, bin bir zahmetle elde edilebilir; o da tanınması istenen nesne ile tanıyan aklın iyi olmaları şartı ile. Aksine, birçok ruhların bilim ve töre denilen şey karşısında olduğu gibi, yaradılıştan yetisiz olunursa, veya yeti bozulmuşsa, Lynkeus'un gözleri ile de olsa, hiç- 344
bir şey görmeye imkân yoktur. Hâsılı, bir kimsede nesne ile yakınlık olmazsa, ne öğrenme, ne belleme kolaylığı ona bir şey gösterebilir; çünkü, görebilmek için nesne ile yakınlık şarttır. Onun için, herhangi bir şeyi kolaylıkla öğrenip belliyen fakat doğru ve güzel olan her şeye tabiî bir bağlantısı ve yakınlığı olmıyan kimseler; veya kendilerinde bu yakınlık olup da her şeyi güçlükle

öğrenen, belliyen kimseler, erdem veya düşkünlük üzerinde, öğrenilmesi mümkün olan bütün hakikatı elde edemezler. Bütün özün aynı zamanda
b doğru ve yanlış taraflarını öğrenmekten başka çare yoktur: bu da, başta söylediğim gibi, çok dikkat ve türlü türlü çalışmalar ister. Ancak, adları, tanımlamaları, duyumları, algıları biribiriyle karşılaştırdıktan ve hırçınlığın soru ve cevaplara tesir etmediği dostça münakaşalarda evirip çevirdikten sonradır ki, anlayışın ve aklın ışığı, insanlık kuvvetlerin ancak dayanabileceği
e bir aydınlıkla parlar.

İşte bunun için gerçekten ciddî meselelerle uğraşan ciddî bir adam, fikrini yazmaktan ve çokluğun anlayışsızlık ve hırçınlığına yemlik olarak atmaktan çekinecektir. Bundan şu kısa neticeyi çıkarabiliriz: birinin, meselâ kanun yapanın kanunlar üzerinde, veya herhangi bir kimsenin herhangi bir konu üzerinde, yazılarını görünce, kendi ciddî de olsa, eserini ciddiye almadığını ve fikrinin, kendinin en iyi yerinde gizli kaldığını kabul etmeliyiz. Yok, fikrini çok ciddî bir şey olarak yazı ile anlatmışsa, o zaman bu
d adamın aklını, Tanrılar değil ama, ölümlüler almıştır, diyebiliriz.

Asıl konudan ayrılarak söylediğim bu sözleri, bu açıklamaları dikkatle okumuş olanlar, Dionysios, yahut ondan daha büyük veya daha küçük bir kimse, tabiatın en eski, en yüksek ilkeleri üzerinde bir şey yazmışsa, bu yazıların sağlam ders ve araştırmalara dayanamıyacağını kolayca

anlarlar; sözlerim de zaten bunu gösterdi. Çünkü böyle olmasaydı, Dionysios da, bu hakikatlere benim beslediğim saygıyı gösterir, bunları yersiz ve yakışık almıyan bir şekilde ortaya koymaktan çekinirdi. Bunları, unutmaması için yazmış olamaz; bu hakikatler o kadar kısadır ki, ruh bir kere kavradı mı, unutma tehlikesi kalmaz. Dionysios gerçekten böyle bir şey yapmışsa, bu, ya benim öğretimi kendi malı gibi göstermek, veya bu öğretimden pay almış olmakla kazanacağı ünü düşünerek, ondan pay almış gibi görünmek içindir. Verdiğim biricik ders bütün 345
hakikatleri öğretmeye yetmişse, söylediklerini kabul edebiliriz. Fakat bunu nasıl başardı? Thebai'lilerin dedikleri gibi, Zeus bilir. Ben, yukarda da söyledim gibi, öğretimi ona yalnız bir kere anlattım ve sonra, sözünü bile etmedim.

Olayları olduğu gibi öğrenmek istiyenler, öğretimi, Dionysios'a niçin ikinci, üçüncü veya başka bir kere tekrarlamadım, bunu anlamalıdırlar. Acaba Dionysios, beni bir kere dinledikten b
sonra, bunun yettiğini mi sandı? Benden önce başkalarından öğrendikleri veya kendi kendine buldukları ile gerçekten yeter bilgisi var mı? Derslerimi değersiz mi buluyor, yoksa (üçüncü olarak şunu da düşünebiliriz) bunlar kabiliyetinin dışında mı; kendini bilgelik ve erdeme vererek yaşıyamıyor mu? Öğretimi mânasız buluyorsa, bunun aksini gösterecek, bu meselelerde Dionysios'tan çok daha yetili birçok şahitlerim var. Bu hakikatleri kendi buldu veya öğrendiyse, bunları

c hür bir ruhun eğitimine yardım edecek değerde buluyorsa, nasıl oluyor da, fevkalâde bir adam değilse, bu meselelerde kendisine kılavuzluk ve rehberlik eden birini hor görüyor? Onu ne için hor gördüğünü, şimdi söyliyeceğim.

Biraz sonra, o zamana kadar Dion'un mallarına dokunmamış, gelirinden faydalanmasına müsaade etmiş olan Dionysios, mektubunda yazdıklarını tamamiyle unutmuş gibi davrandı; Dion'un işlerine bakanlara, Peloponessos'a hiçbir şey göndermemelerini emretti. Bu malların Dion'un değil, oğlunun olduğunu; oğlu da kendi
d yeğeni olduğundan, kanunca vasisi sayılacağını söylüyordu. İşte bu ana kadar Dionysios böyle davranmıştı. Ben ise, felsefeye nasıl bir sevgi beslediğini anlamaya başlıyordum, kızmamak elimden gelmiyordu. Mevsim yazdı, gemiler delimandan çıkıyordu. Ben, yalnız Dionysios'a değil,
e kendime de, beni üçüncü defa olarak Skylla boğazını geçip

«uğursuz Kharybdis ile karşılaşmaya»

zorlıyan kimselere de kızmam gerektiğini düşünüyordum.

Dionysios'a, Dion'a karşı böyle hakaretle davranıldıkça, yanında kalamıyacağımı söyledim. Beni yatıştırmaya çalıştı; böyle çabucak gitmem, bu haberleri yaymam şerefine dokunacağından kalmamı diledi. İsrar ettiğimi görünce, seyahatım için gereken hazırlıkları kendinin yapacağını söyledi. Ben ise ilk kalkan gemiye binmek istiyor-

dum: çok kızmıştım, yolumda durulacak olursa 346
her şeyi göze almaya hazırdım; çünkü hiçbir
kabahatim olmadığı gibi asıl şikâyetçi de bendim.
Dionysios kalmak istemediğimi görünce, beni
yolculuk mevsimi geçinceye kadar alıkoymak için
şu hileyi düşündü: konuşmamızın ertesi günü
yanıma geldi ve şu kurnazca sözleri söyledi:
«Aramızda Dion'la menfaatleri var; ayrılığımıza b
sebep de bu. Gel, bu engeli ortadan kaldıralım.
Sana olan saygımdan, bak, Dion'a nasıl davra-
nacağım: malını mülkünü kendine vermek doğru
olacaktır; Peloponessos'da otursun, ama sürgün
olarak değil; kendisi, ben ve siz, dostları, bir anlaş-
maya varınca, buraya gelebilecektir, ama, tabiî, ba-
na karşı koymamak şartı ile. Bundan sen ve dost-
ların ve Dion'un akrabaları mesul olacaktır; Dion
da böyle bir şey yapmıyacağına size söz verecektir.
Payına düşen malı mülkü, Atina veya Pelopo-
nessos'da sizin seçeceğiniz kimselere emanet edile- c
cektir. Dion, bunlardan faydalanacak, fakat izni-
niz olmadan bunları alamıyacaktır. Çünkü,
Dion'a, böyle büyük zenginlikleri eline geçir-
dikten sonra, bana sadık kalacağına inanacak ka-
dar güvenemiyorum; daha ziyade sana ve senin
dostlarına güveniyorum. İşte istersen bu şartlar
altında bir yıl daha kal, gelecek mevsimde Di-
on'un malını mülkünü alarak gidersin. Dion da, d
eminim, böyle bir hizmet gördüğüm için sana
minnet duyacaktır».

Bu sözleri epey canımı aktı; bununla bera-
ber, düşüneceğimi ve vereceğim kararı, ertesi

gün kendisine bildireceğimi söyledim; anlaştık. Yalnız başıma kalınca, düşündüm, taşındım, ne yapacağımı bilmiyordum. Aklıma ilk gelen
d şey şu oldu: ya Dionysios verdiği sözü tutmak niyetinde değilse; ve ben gittikten sonra, Dion'a hem kendi bir mektup gönderir, hem adamlarından birçoğuna yazdırır da, bugün bana yaptığı teklifleri bildirir ve kendinin, bunları yerine getirmeye hazır olduğu halde, benim hiç aldırmadığımı, Dion'un menfaatlerini hiç gözetmediğimi söylerse; ya Dionysios gitmemi istemiyorsa,
347 ve bu yolda hiçbir gemi reisine emir vermeden, herkese isteğine karşı yola çıktığımı duyurursa, sarayından kaçınca beni gemisine alacak kimse bulunur mu? Büyük bir bahtsızlık olarak, sarayına bitişik olan bahçede oturuyordum; kapıcı da, Dionysios'dan emir almazsa, beni dışarı bırakmazdı. Öte yandan, burada bir yıl daha kalırsam, Dion'a durumumu ve ne yaptığımı anlatırdım; Dionysios'da verdiği sözü azıcık olsun tu-
b tarsa, hareketim pek gülünç olmazdı. Çünkü tam olarak hesap edilirse, Dion'un serveti yüz talanttan aşağı değildi. Fakat olaylar, düşündüğüm gibi bir hal lırsa, o zaman ben ne olurdum? Her neyse bir yıl daha sabretmek, Dionysios'un hilelerini olayların ışığı ile ortaya koymak gerektiğini düşündüm.

Bu karara vardıktan sonra, ertesi gün Dio-
c nysios'a şunu dedim: «Kalıyorum: ama rica ederim, beni, Dion'un bütün işlerinin mesulü saymа. Ona ikimiz de bir mektup yazalım, kararımızı

bildirelim; bir diyeceği var mı, yok mu, soralım. İşlerinin başka türlü ele alınmasını istiyorsa, hemen yazsın. Şimdilik bir şey değiştirmiyelim; her şey olduğu gibi kalsın.» İşte aşağı yukarı bunları söyledim; ikimiz de böyle davranmaya karar verdik.

Biraz sonra, gemiler yola koyuldu; ben de artık gidemezdim. O zaman, Dionysios, Dion'un mülkünün yalnız yarısı onun olduğunu, öteki yarısının oğluna kalması gerektiğini söylemeyi uygun buldu. Bütün malını satacak, sattıktan sonra da, paranın yarısını, götürmem için bana verecek, öteki yarısını da çocuk için alıkoyacaktı: bundan daha haklı bir düzen olamazdı. Bu sözleri beni hayret içinde bıraktı; bir kelime bile ilâve etmeyi gülünç buldum; yalnız Dion'un mektubunu beklememiz, bu değişikliği ona bildirmemiz gerektiğini söyledim. Fakat Dionysios, bu konuşmamızdan sonra, Dion'un bütün mülkünü, hiç aldırmadan, istediği kimselere, orada, burada, gelişigüzel sattı; bana bir şey söylemeye tenezzül bile etmedi. Bende onun gibi davrandım; Dion'un işlerinin sözünü bile etmedim. Ne deresem diyeyim, bir işe yaramıyacağını biliyordum.

İşte o zamana kadar felsefeye ve dostlarıma böyle yardım ettim. Ondan sonra da, Dionysios'la ben şöyle yaşadık: ben, kafesten uçmaya can atan bir kuş gibi hep dışarılara bakıyordum; o, beni yakalamak için elinden geleni yapıyor, fakat Dion'un mülkünden bir şey vermiyordu.

Bununla beraber, bütün Sicilya'ya biribirimizin dostu imişiz gibi görünüyorduk. Bu sıra, Dionysios, babasının yaptığının aksine, askerlerinin ücretini kısmaya teşebbüs etti. Askerler de kızdı; hep bir araya gelerek böyle bir şeye katlanamıyacaklarını, karşı koyacaklarını bildirdiler. Dionysios zora başvurdu, Akropolis'in kapılarını
b kapattı; fakat askerler, barbarların savaş şarkılarını söyliyerek, duvarlara saldırdılar; Dionysios öyle korktu ki, istedikleri her şeyi kabul etti; hattâ o sıra toplanmış olan Peltast'ların [1] bile ücretini artırdı.

Bütün bu karışıklıkları Herakleides'in çıkardığı sözü her yana çabucak yayıldı. Herakleides
c de bunu haber alınca, kaçtı, gizlendi. Dionysios onu yakalamak istiyordu, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu. Theodotes'i bahçesine çağırttı; ben de o sıra oralarda geziniyordum. Önce biribirlerine ne dediler, konuşmalarını işitmediğimden bilmiyorum; ama Theodotes'in Dionysios'a yanımda söylediklerini biliyor ve hatırlıyorum. «Eflâtun, dedi, Herakleides'i kendine yüklenen suçlara cevap vermek üzere buraya getirebilirsem, Dionysios da, artık Sicilya'da kalmasına müsaade etmemek gerektiğini düşünürse, bari,
d karısı ve çocuklariyle Peleponessos'a gidip, Dionysios'a hiçbir zararı dokunmadan yaşamasına ve gelirinden faydalanmasına izin versin diye Dionysios'u kandırmaya çalışıyorum. Kendine haber

[1] Hafif silâhlı askerler.

yolladım, şimdi gene birisini yollıyacağım. Belki ya ilk çağırmamı, ya şimdikini dinler de gelir. Dionysios'tan şunu istiyorum, şunu rica ediyorum: Herakleides'i kırlarda veya burada bulurlarsa, Dionysios başka bir karar verinceye kadar, başına, memleketten uzaklaştırılmaktan başka bir kötülük gelmesin.» Ve sonra Dionysios'a dönerek: «Razı oluyor musun?» dedi. Dionysios: «Peki, dedi. Onu senin evinin yakınında bulsalar bile, başına, bu karar verdiğimizden başka hiçbir kötülük gelmiyecektir.»

Ertesi akşam Eurybios'la Theodotes, büyük bir telâş ve heyecan içinde evime geldiler. Theodotes söze başlıyarak: «Eflâtun, dedi, Dionysios, "Herakleides için sana da, bana da ne vaadetmişti, biliyorsun." - "Elbette" dedim. - "Ama şimdi onu yakalamak için Peltast'lar her yanı araştırıyor; ihtimal bulunduğu yer de buradan uzak değil. Onun için, muhakkak bizimle beraber Dionysios'a gelmelisin." Yola çıktık; Dionysios'un sarayına geldik. İki arkadaşım ayakta durdu ve hiçbir şey söylemeden ağlamaya koyuldular. Ben söze başladım: "Arkadaşlarım, Herakleides'e karşı dünkü anlaşmamıza aykırı olarak davranacağından korkuyorlar; çünkü galiba buralarda saklandığı anlaşılmış." Bu sözlerim üzerine Dionysios ateşlendi ve büyük hiddete kapılmış kimseler gibi renkten renge girdi. Theodotes ayaklarına kapandı; elini eline aldı; böyle bir şey yapmaması için yalvardı, yakardı. Araya girerek, Theodotes'e cesaret vermek için: "Emin

ol, Theodotes, dedim, Dionysios dünkü sözüne aykırı bir şey yapmaya cesaret etmiyecektir.» Bunun üzerine Dionysios, tam bir tyrannos bakışı ile: «Sana, dedi, hiç, ama hiç söz vermedim.» — «Tanrılar hakkı için, diye cevap verdim, Theodotes'in yapmamanı rica ettiği şeyi yapmamaya söz vermemiş mi idin?» Bunu söyledikten sonra döndüm, yanından çıktım. Dionysios, Herakleides'i arattı, durdu; fakat Theodotes, dostuna haberciler göndererek hemen gitmesini bildirdi. Dionysios, Teisias'ı Peltast'larla birlikte ardından saldı ise de, söylediğine göre, Herakleides bunlardan biraz önce davranarak, Kartaca hâkimiyeti altındaki topraklara sığınmış.

Bundan sonra, Dion'un mülkünü geri vermemeyi öteden beri kuran Dionysios, düşmanım olmak için bunu da sebep saydı. Evimin bulunduğu bahçede, kadınların, Tanrılar için on günlük bir tören yapacaklarını bahane ederek, beni akropolis'ten çıkardı; bu on günü, dışarda Arkhodemos'un evinde geçirmemi emretti. Ben orada iken, Theodotes beni çağırttı ve bütün olup bitenleri nefretle karşıladığını söyliyerek, Dionysios'tan uzun uzun şikâyet etti. Dionysios da, Theodotes'in evine gittiğimi öğrenince, aramızın büsbütün açılması için, o birincisine benziyen, yeni bir sebep bulmuş oldu. Theodotes çağırınca, gidip gitmediğimi sormak için birini yolladı. Ben de «elbette gittim,» dedim; bunun üzerine, gönderdiği adam: «Öyleyse, Dionysios, Dion'u ve dostlarını kendine tercih etmekle çok kötü davrandığını sana söy-

lememi emretti» dedi. İşte birini göndererek sanki Theodotes'le Herakleides'in dostu, kendinin de düşmanı imişim gibi, bana bunları söyletti; ve beni bir daha sarayına çağırmadı. Bundan başka da, Dion'un malını mülkünü saçıp savurmuş bir adama artık iyilik etmek istemiyeceğimi düşünüyordu.

Ben artık Akropolis'in dışında, askerlerin 359
arasında yaşıyordum. Bazı kimseler ve yurttaşlarım, Atina'lı hizmetçiler, gelip beni buldular; düşmanlarımın, iftira edip beni Peltast'lara kötülediklerini haber verdiler. Bunlardan bazıları da, beni yakalarlarsa, öldüreceklerini söylemişler. Bunun üzerine kurtulmak için bir çare düşündüm. Arkhytas'a, Taranto'daki başka dostlarıma haber yollıyarak durumumu anlattım. Onlar da, Sicilya'da görülecek resmî işleri olduğunu bahane ederek, dostlarından Lamiskos'la beraber otuz kürekli bir gemi gönderdiler. Lamiskos gelir gelmez araya girdi: Dionysios'a, gitmek istediğimi söyliyerek, buna engel olmamasını rica etti. Dionysios razı oldu ve yol masrafımı vererek beni başından savdı. Dion'un mülküne gelince, ben bir şey istemedim; o da bir şey vermedi.

Peloponessos'a varınca, Olympia'da, oyunlar için gelmiş olan Dion'a rasladım; başımdan geçenleri anlattım. O, Zeus'u şahit tutarak, hepimizin - benim, akrabalarımın, dostlarımın - Dionysios'tan öc almamız için hemen işe girişmemizi istedi. Bizim öc almamız gerekiyordu, çünkü Donysios bize karşı, misafirlik kanunlarına iha-

net etmişti (Dionysios'un hareketini böyle adlandırıyor, böyle görüyordu); kendinin öc alması gerekiyordu, çünkü, haksız olarak kovulmuş, sürülmüştü. Bu sözleri üzerine, dostlarımı, razı olurlarsa, bu yola götürebileceğini söyledim ve şöyle devam ettim: «Bana gelince, sen de, başkaları da, beni Dionysios'un sofrasını, evini, Tanrılara sunduğu şeyleri paylaşmaya zorladınız; o da, belki birçok iftiracılara inanarak seninle beraber kendine ve tahtına karşı birçok düşünce-
d leriniz olduğunu sandığı halde, beni öldürtmedi, konuğa saygı gösterdi. Sizinle beraber bir savaşa girişemem, çünkü yaşlıyım; bundan başka da, bir gün faydalı bir iş başarmak için Dionysios'la dostluğunuzu yeniden kurmak isterseniz, aranızda bir bağ olabilirim; fakat siz, biribirinize kötülük etmek istedikçe, başka kimselere başvurmalısınız." İşte, hiçbir başarı elde etmeden Sicilya'ya yapmış olduğum yolculukların verdiği üzüntü ile böyle konuştum. Fakat onlar beni dinlemediler; aralarını bulmak için ettiğim teşebbüslere kulak as-
e madılar; onun için, o zamandan beri olagelen felâketlerin mesuliyetini kendi üzerlerine almalıdırlar. Dionysios, Dion'un mülkünü geri verseydi, veya onunla tamamiyle barışsaydı, insanlık işlerin karşısında duyabileceğimiz emniyetle söyliyebilirim ki uğradığınız felâketlerin hiçbiri olmıyacaktı; çünkü, Dion'u bu yoldan kolaylıkla çevirebilecek
351 istek ve iktidarım vardı. Ama onlar biribirilerine saldırdılar, her tarafa felâket saçtılar.

Şunu da söyliyebilirim ki, Dion'un istediği şey, benim ve her ölçülü insanın istiyeceği şeydi: İktidarını, dostlarını ve kendi şehrini gözönünde tutacak olursak, iktidar ve yüksek mevkiler elde etmeyi, büyük hizmetler görmek için olmasaydı, düşünmezdi bile. Devlete karşı tasarılar kurup, fesatçılar toplıyarak, kendine, arkadaşlarına zenginlikler sağlıyan, fakir, kendine hâkim olamıyan, zevklerinin alçakça kölesi olan bir kimse; zengin olanları düşmanı diye öldürüp, mallarını mülklerini çalan, yardımcı ve suç ortaklarını da, bir b
gün fakirliğini yüzüne vurmasınlar diye, bu yolda teşvik eden bir insan her halde böyle davranmaz. Azınlığın malını mülkünü birtakım kararlarla çoğunluğa dağıttığı; veya daha küçük şehirleri hâkimiyetine almış büyük bir şehrin başında bulunduğundan bu küçük şehirlerin bütün mülkünü kendi şehrine mal ettiği için bir şehrin velinimet c
saydığı bir kimse de böyle davranmaz. Hayır, ne Dion, ne de başka birisi, kendine ve bütün nesline sonsuz bir lânet getirecek bir iktidar peşinde koşmamıştır. Dion, elinden geldiği kadar az kimse öldürerek veya sürerek, en iyi, en doğru kanunlar yapmak, en iyi, en doğru bir idare şekli kurmak istiyordu.

İşte Dion böyle davranarak haksızlık etmektense haksızlığa uğramayı tercih etti; fakat kendini korumak yollarını da aradı. Düşmanlarını tam altedeceği sırada sendeledi; bunda da şaşı- d
lacak bir şey yoktur. Tanrıdan korkan, ihtiyatlı ve akıllı bir kimse hainlerin huyunu anlamakta

hiçbir zaman tamamiyle aldanamaz; ama fırtınaları gerektiği gibi sezdiği halde bunların hiç beklemediği büyük şiddetini ölçmediği için sulara gömülen usta bir dümencinin âkıbetine uğrayabilir. Dion'un yıkılışı da aynı sebeptendir. Düşmanlarının kötü niyelerini biliyordu; fakat
• çılgınlık, kötülük ve açgözlülüklerinin enginliğini ölçmemişti. İşte onu ölüme götüren, bütün Sicilya'yı sonsuz bir mateme bürüyen hata.

Bu anlattıklarımdan sonra size verebileceğim öğütleri aşağı yukarı vermiş bulunuyorum; bu kadarının da yeteceğini sanıyorum. Sicilya'ya ikin-
352 ci defaki seyahatimi anlatmak lüzumunu duydum, çünkü bunun hakkında çok garip ve inanılmıyacak şeyler söyleniyor. Anlattıklarım akla uygun görünür, olup bitenlerin gösterdiğim sebepleri de tatmin edici bulunursa, ben de hikâyemi akla uygun ve yeter sayarım.

MEKTUP VIII

Eflâtun'dan Dion'un akraba ve dostlarına: iyilikler

Gerçek bir başarı elde etmek için nasıl davranmalısınız, bunu elimden geldiği kadar anlatmaya çalışacağım. Faydalı öğütler vereceğimi umuyorum; hem bu öğütleri, önce size olmakla beraber, yalnız size değil, bütün Syrakusa'lılara, ondan sonra da, bütün rakip ve düşmanlarınıza veriyorum. Ancak, dine aykırı bir suç işlemiş olanları bir yana bırakıyorum; çünkü böyle suçlar hiçbir zaman affedilemez; kimse de böyle bir suçtan kendini temizliyemez. Şimdi söyliyeceklerimi iyi dinleyin.

Tyrannosluk devrildikten sonra, Sicilya'da olan döğüşler hep şundan ileri gelmektedir: bazı kimseler iktidarı yeniden ele almak, başkalarını da tyrannosluğu tamamiyle ortadan kaldırmak istiyorlar. Böyle durumlarda, çokluğun her zaman doğru bulduğu bir öğüt vardır: düşmanlarına mümkün olduğu kadar kötülük, dostlarına da mümkün olduğu kadar iyilik etmek. Fakat, aynı kötülüklere insanın kendi de uğramadan, başkalarına kötülük etmek mümkün değildir. Bunun açık tanıtlarını görmek için uzağa git-

meyin; Sicilya'da olup bitenlere bakın: bir taraf saldırdı mı, öte taraf karşı koyuyor. Siz bunu
• başkalarına da öğretebilirsiniz, bu yolda faydalı dersler verebilirsiniz. Buna benzer misaller hiç de az değil. Fakat, düşman, dost, herkese nasıl faydalı olmalı; bunlara elden geldiği kadar az kötülük etmek için nasıl davranmalı, işte bunu görmek, görünce de, gerçekleştirmek pek kolay değildir. Bu yolda bir öğüt vermek ve bunu anlatmaya çalışmak, daha ziyade tanrılara sunulan bir dileğe benzer. Haydi biz de bunu bir dilek olarak ele alalım; çünkü her şeye tann-
353 lardan başlamak gerekir. Şimdi size vereceğim öğütlerle bu dileğimizin gerçekleşeceğini umalım.

Savaş başlıyalı beri, düşmanlarınız da, siz de, babalarınızın, son derece tehlikeli anlar geçirirken - bütün Sicilya, Kartacalılar tarafından yakılıp yıkılmak, barbarların boyunduruğu altına girmek tehlikesini geçirirken - başlarına getirdikleri bir ailenin emri altındasınız. Atalarınız o zaman, gençliğine ve savaştaki değerlerine bakarak Dionysios'u [ilk Dionysios] seçtiler ve ye-
b tilerine uygun olduğu için, savaşın idaresini ona verdiler; yanına öğütçü olarak daha yaşlı olan Hipparinos'u kattılar; ve Sicilya'yı kurtarmak için bunları mutlak tyrannos yaptılar. Kurtuluşlarını, bir Tanrının lûtfuna ve bir Tanrıya mı, başa geçirdikleri adamların değerine mi, yoksa o zamanki yurttaşların da yardımı ile hem Tanrıya, hem başlarına mı borçludurlar? Ne denirse densin, gerçek şu ki, o çağın nesli böyle

kurtulmuştur. O kadar değer gösterip sizi kurtaran bu adamları her zaman minnetle anmalısınız. Sonraları, tyrannosluk, kendine teslim edilen şehri idare edemedi ise, bunun cezasını bir dereceye kadar çekmiştir, daha da ceza görmesi gerekir. Fakat şimdiki durumda suçlulara nasıl bir ceza verelim ki, gerektiği gibi doğru olsun? Siz, onların iktidarından, tehlikeye girmeden, çok gayret sarfetmeden sıyrılabilirseniz; onlar da, iktidarlarını kolaylıkla elde edebilirlerse, vereceğim öğütlerin hiçbir mânası kalmaz. Şimdilik şunu iyice belleyin ve hatırlayın ki, her iki taraf da, birçok kereler, tam başarıyı elde etmek için yalnız önemsiz bir şeyin eksik olduğunu ummuş ve sanmıştır; ve bu önemsiz şey, her zaman, sayısız, engin, sonu gelmiyen kötülüklere yol açmıştır. Eski bir kötülüğün sonu gibi görünen şey yeni bir kötülüğün başlangıcı oluyor; ve bu zincirleme tyrannosluk tarafını da, demokrasi tarafını da yok etmek tehlikesini gösteriyor. Bu acıklı, fakat çok muhtemel olan şey gerçekleşirse; bütün Sicilya'yı da Fenikeliler ve Opik'ler [1] devleti hâkimiyeti altına alırsa, Helen dilinin Sicilya'da izi bile kalmaz. Bu felâketi önlemek için her Helen çalışıp çabalamalı, bir çare bulmalıdır. Size teklif edeceğimden daha tesirli, daha iyi bir çare bilen varsa, gelsin size söylesin; onu bütün Hellas'ın dostu saymak çok doğru olur.

[1] Bazı tarihçiler, bunların Romalılar olduğunu sanıyor.

Benim, şimdiki durum karşısında bulduğum çareyi, açık yüreklilikle, tarafsız ve doğru bir dille size anlatacağım. Ben gerçekte, her iki taraf arasında, tyrannosluk edenlerle tyrannoslardan çekenler arasında bir nevi hakemim; her iki tarafa da, yalnız imiş gibi eskiden verdiğim öğütleri tekrarlıyorum. Bugün de düşünüyorum ki, tyrannoslar, tyrannos adından da, tyrannosluktan da sakınmalı; tyrannosluğu mümkünse, kırallığa
b çevirmelidirler. Bunun mümkün olduğunu, o bilge ve erdemli Lykurgos olaylarla göstermiştir. Lykurgos, Argos ve Messene'deki akrabalarının, kırallığı tyrannosluğa çevirerek, hem kendilerinin, hem şehirlerinin mahvına sebep olduklarını görünce, aynı felâkete yurdunun ve ailesinin de uğramasından korkarak, bir çare düşündü: bir ihtiyarlar meclisi kurdu ve kırallık iktidarını sınırlamakla beraber onu koruyan «ephor»ları meydana getirdi. Birçok nesillerin selâmetini işte böylece sağladı.
c Çünkü artık insanlar kanunların değil, kanunlar insanların hâkimi, âmiri olmuştu.

İşte bu mektubum, hepinize, bugün böyle davranmanızı salık veriyor. Tyrannosluğun peşinden koşanlar, ondan uzaklaşsınlar; doyma bilmez, akılsız insanların bahtlılık sandıkları şeylerden hep kaçsınlar; tyrannosluğu kırallığa çevirmeye, kırallık kanunlarını saymaya çalışsınlar; şerefli mevkilere geçerlerse, bu, ancak
d insanların ve kanunların iradesi ile olsun. Hür idare şekilleri peşinde koşanlara, kötüdür diye kölelik boyunduruğundan kaçanlara da şu öğüdü

veriyorum: dikkat etsinler, yersiz bir hürriyet elde etmek için doyma bilmez istekleri onları, atalarının tutulduğu hastalığa - hürriyete beslediklerı aşırı sevgi yüzünden anarşi içinde yaşamalarına sebep olan o hastalığa - sürüklemesin. Dionysios'la Hipparinos devlet idaresini ele almadan önce, Sicilya'lılar bahtlı bir hayat geçirdiklerini sanıyorlardı; çünkü zevk ve safa içinde yaşıyorlar; aynı zamanda başlarına emrediyorlardı; doğrulukla ve kanuna göre idare etse bile, hiçbir baş tanımıyacaklarını; tamamiyle hür olduklarını göstermek için Dionysios'tan önce gelen on komutanı taşa tutmuşlardı; tyrannosluğun ortaya çıkmasına işte bu sebep oldu. Kölelik de, hürriyet de ölçüyü aşarlarsa, çok kötüdür; ölçülü olurlarsa çok iyidirler. Tanrıya boyun eğmek, ölçülü davranmaktır; insana boyun eğmek ölçüsüzlüktür. Aklı başında kimselerin kanunu Tanrı, akılsız kimselerin kanunu zevk ve sefadır.

Bu her zaman böyle olduğuna göre, verdiğim öğütleri bütün Syrakusa'lılara, benim ve Dion'un fikirleri olarak bildirmelerini, Dion'un dostlarından rica ediyorum. Ben, Dion sağ olsaydı da konuşabilseydi, sizlere neler söylerdi, onları anlatacağım. Peki, diyeceksiniz, Dion, bugünkü işlerimiz hakkında ne gibi öğütler verirdi? Söyliyeyim:

"Syrakusa'lılar, her şeyden önce, düşünce ve isteklerinizi kazanç ve zenginlik yoluna çevirmiyecek kanunlar kabul edin. Gözönünde tutmanız gereken üç şey - ruh, vücut ve sonra

zenginlik - olduğuna göre, en fazla ruhun erdemine, ikinci olarak bundan daha aşağı olan vücudun erdemine, üçüncü ve son olarak da, ruh ve vücuda hizmet etmesi gereken zenginliğe değer verin. Bir kanun bu düzeni gerçekleştirirse, onu yurdumuza mal etmekle çok iyi davranmış olursunuz; çünkü bunu sayanlar gerçekten bahtlı olurlar. Fakat zenginlere bahtlı demek, özünde uğursuz bir deyimdir; kadın ve çocukların kullandığı akılsız bir deyimdir; ona inanan kimseleri de akılsız eder. Kanun hakkında söylediklerimi gerçekleştirirseniz öğütlerimin ne kadar doğru olduğunu anlıyacaksınız; çünkü her şeyden iyi mihenk taşı, tecrübedir.

Böyle kanunlarınız olunca, Sicilya tehlikede, kimse de ne iyice yenmiş, ne tamamiyle yenilmiş olduğuna göre, katlanamıyacağınız kölelikten kurtulmak istiyen sizlerle, yeniden tyrannosluğu elde etmek istiyen kimseler bir uzlaşma yolu bulmalısınız; bu, doğru ve faydalı olacaktır. Bu sözünü ettiğim kimselerin ataları, Helenleri barbarların boyunduruğundan kurtarmakla büyük bir hizmet görmüşlerdir. Siz de, işte bu sayede bugün nasıl bir idare şekli kuralım diye düşünebiliyorsunuz. Onlar muvaffak olmasaydı, ne bir şey düşünebilir, ne bir şey umabilirdiniz. O halde, sizler, kırallık idaresi altında hürriyete kavuşun; onlar da, bütün yurttaşlara, hattâ kırallara, eğrilik ederlerse, emredebilecek kanunlar koyarak, mesul bir kırallık kudreti elde etsinler.

Bu düzeni başarmak için, tanrıların yardımı ile, açık yüreklilik ve doğrulukla kıraltlarınızı seçmeye koyulun. Önce, babamla benim ettiğimiz hizmetlere karşılık, oğlumu seçin: babam eski zamanlarda, şehri barbarlardan kurtardı; ben de, son zamanlarda, iki kere tyrannoslardan kurtardım; bunu, hepiniz gördünüz. İkinci olarak size şimdi ettiği yardımlara ve hüyunun doğruluğuna karşılık, babamın adını taşıyan Dionysios'un oğlunu seçin: bir tyrannos'un oğlu olmakla beraber, şehri kurtarmak istemekte; ve böylece hem kendine, hem soyuna, geçici ve eğri bir tyrannosluk yerine ölümsüz bir şeref sağlamaktadır. Üçüncü olarak, Syrakusa kırallığına, kendisinin ve halkın isteği ile, düşman ordusunun şimdiki başını, Dionysios'un oğlu Dionysios'u çağırın; ama Dionysios, bahtının değişmesinden korkarak, yurduna ve artık kimsenin uğramadığı mezar ve tapmaklara acıyıp, ihtirasının da her şeyi barbarların faydasına tamamiyle mahvetmesinden çekinerek kırallık idare şeklini kendiliğinden kabul etmelidir. Bu üç kırala isterseniz Lakedaimonya kırallarının iktidarını verin; isterseniz, aranızda anlaşarak bu iktidarı kısın; fakat onları tahtlarına şu şekle göre oturtun. Bunu size önce de söylemiştim; şimdi de dinleyin. Dionysios'la Hipparinos'un aileleri, ricalarınızı ve Sicilya'nın selâmetini gözönünde tutarak, kendilerinin ve soylarının, şimdi de, gelecekte de, birçok şereflerden faydalanmaları şartı ile, bugünkü felâketlere bir son

356 b c

vermeye razı olurlarsa, yukarda da söylediğim gibi, mümessiller çağrın: bunlara, bir uzlaşma sağlamaları için, tam salâhiyet verilsin; ve bunlar, kıralın isteğine ve uygun bulacakları sayıya göre, ya Sicilya'lılar, ya yabancılar arasından veya hem Sicilya'lılar hem yabancılar arasından seçilsin. Mümessiller toplanınca, kanunlar yapsınlar ve bir idare düzeni kursunlar. Bu düzene göre, doğru da olacağı gibi, kırallara kutsal işlerin ve memleketlerine iyilik etmiş böyle kimselere emniyet edilecek işlerin idaresi verilsin. Mümessiller, savaşta ve barışta emretmek üzere, halk ve ihtiyarlar meclisine danışarak, otuz beş tane kanun koruyucusu seçmeli; değişik dâvalara göre değişik mahkemeler olmalı; fakat ölüm ve sürgün kararlarını ancak Otuz Beş'ler verebilmelidir. Bunlara, bir yıl önceki hâkimler heyetinden birer tane olmak üzere, en doğru, en iyi hâkimler katılmalı; ve ertesi yıl, bunlar hep beraber, yurttaşların ölümünü, hapsedilmesini ve sürülmesini gerektiren dâvalarda hâkimlik etmelidirler. Kıralın bu nevi dâvalarda hâkimlik etmesi yasak edilmelidir; çünkü o, rahip olmak sıfatı ile, öldürme, hapis ve sürgün gibi şeylere elini sürmemelidir.

İşte, sağken ve şimdi, sizin için gerçekleştirmek istediğim tasarılar; sizin de yardımınızla düşmanlarımı altettikten sonra, dost kıyafetine girmiş Erinni'ler [1] engel olmasaydı, tasar-

[1] Romalıların *Furia* dedikleri kadın - Tanrılar; vazifeleri insanları cezalandırmaktı.

ladığım idare şeklini kuracaktım. Bundan sonra olaylar umduğum gibi çıksaydı, bütün Sicilya'yı yeniden kuracak; herkesin hürriyeti için tyrannosluğa karşı savaşmamış olan barbarların işgal ettikleri yerleri ellerinden alacak; Helen topraklarının o eski halkını, atalarının o eski yerlerine getirecektim. İşte hepinizin bugün ele almanızı istediğim şey. Bunu gerçekleştirmeye çalışın; herkesi bu yolda yardıma çağırın; gelmiyecek olanı devletin düşmanı sayın. Bu, başarılamıyacak bir şey değildir. İki ruhun tasarladığı, düşüncenin de en iyi olduğunu kolaylıkla göstereceği bir şeyi başarılamaz saymak akıllılık olmaz. Bu iki ruhtan, Dionysios'un oğlu Hipparinos'la oğlumun ruhlarını anlıyorum. Bu ikisi aralarında anlaşırlarsa, şehirlerini düşünen Syrakusa'lılarla da anlaşabileceklerini sanıyorum. Bütün tanrılara, tanrılarla birlikte saymaya değer her varlığa saygı ve dualarınızı sunun; sonra, dost, düşman herkesi, aynı yumuşaklıkla ama ısrarla çağırın; ve uyanık gözlere Tanrının gönderdiği bir rüya gibi olan bu sözlerimiz, tükenmez gayretlerinizle, parlak ve bahtlı bir gerçeğe erinceye kadar elinizden geleni yapmaktan geri kalmayın.

MEKTUP IX

Eflâtun'dan Taranto'lu Arkhyas'a: iyilikler

Arkhippos'la Pihilonides ve beraber gelenler kendilerine vermiş olduğun mektuplarla geldiler; senden haber getirdiler. Şehirle olan işlerini kolayca gördüler; zaten bunlar pek güç de değildi. Sana gelince, devlet işleri ile uğraşmak yükünden kurtulmadığın için sıkılıyormuşsun. İnsanın hayatta kendi işleri ile uğraşması - hele bunlar senin seçtiklerin gibi olursa - elbette
358 hoştur; bunu herkes bilir. Ama unutmaman gereken bir şey var: biz yalnız kendimiz için doğmadık; varlığımızın bir parçası yurdumuzun; bir parçası ana babamızın; bir başka parçası dostlarımızındır; fakat büyük bir parçası, hayatın bizi bağladığı hal ve durumlara verilmelidir. Yurdumuz, bizi devlet idaresi işlerine çağırırsa, bunu reddetmek yakışık alır mı? Hem zaten böyle
b bir şey yaparsak, yerimizi, devlet işlerine girdikleri zaman iyiyi hiç düşünmeyen değersiz kimselere bırakmış oluruz. Bu hususta söylediklerim yeter. Ekhekrates'e gelince, onunla, şimdi olduğu gibi, senin, babası Phrynion'un ve gencin kendi hatırı için, gelecekte de meşgul olmaya devam edeceğim.

MEKTUP X

Eflâtun'dan Aristodoros'a: iyilikler

Bana söylediklerine göre, her zaman olduğu gibi, şimdi de Dion'un en yakın dostlarındanmışsın; huyunda da felsefeye gereken bilgelik varmış. Metinlik, sadıklık, açık yüreklilik, işte bence gerçek felsefe budur. Başka başka gayeleri olan öteki bilimleri, öteki hünerleri, eğlence demekle, tam olarak adlandırmış oluyorum. Hoşça kal; ve şimdiki gibi davranmaktan hiç şaşma. e

MEKTUP XI

Eflâtun'dan Laodamas'a: iyilikler

Sana önce de yazmıştım; o sözünü ettiğin işler için Atinya'ya gelmen çok faydalı olacaktır. Fakat «gelemem» dediğine göre, en iyisi gene ya benim, yahut da mekubunda yazdığın gibi, Sokrates'in gelmesi olacaktır. Ama, Sokrates idrar zorluğundan hasta: bana gelince, oraya gelip de, göreyim diye çağırdığın işi iyi bir neticeye bağlıyamazsam, çok küçük düşerim. Zaten, bu işin pek başarılacağını da ummuyorum. Bak neden? Bunu sana uzun uzadıya anlatmam için başka bir mektup, hem de uzun bir mektup yazmam gerek. Ben artık yaşlandım; orada, burada dolaşmak, denizde, karada, birtakım tehlikelere göğüs germek için gereken vücut kuvvetim de kalmadı: yolculuğun da, bilirsin, binbir tehlikesi var. Bununla beraber sana ve yanındaki
359 yurttaşlara öğüt verebilirim; öğütler benim ağzımda, Hesiodos'un söylediği gibi, pek sade gibi görünürlerse de, bunları tasarlamak hayli güçtür. Yurttaşların gündelik yaşayışlarını gözetmek; kölelerin, hür kimselerin ölçü ve cesaretle davranmalarını sağlamak için iktidarı olan

bir kimse bulunmazsa, yalnız gelişigüzel kanunlar koymakla iyi bir idare kurabileceğini sanmak yanlıştır. Böyle bir iktidara değerli bir kimse bulunursa, bu neticeye varılabilir. Fakat, sizi yetiştirmek için birine ihtiyacınız varsa, korkarım, orada, ne bir öğretmen, ne de bir öğretmenden ders almış bir kimse bulamıyacakamız; ve tanrılara başvurmaktan başka bir çareniz kalmıyacak. Zaten, eski devletler, aşağı yukarı hep böyle kurulmuşlardır; ancak sonra, savaş gibi, başka şeyler gibi büyük olayların yardımı ile, ortaya büyük iktidarı olan bir kimse çıkınca iyi idare edilmişlerdir. Şimdilik bu söylediklerimi iyi dinleyin; bu vazifenizdir ve lüzumludur. Bütün bu meseleyi söylediğim gibi görün; kolayca başarı elde edeceğinizi de sanmayın. Başarılar.

MEKTUP XII

Eflâtun'dan Tarentos'lu Akhytas'a: iyilikler

Göndermiş olduğun yazıları aldık, çok memnun olduk; muharririni büyük bir takdirle karşıladık. Atalarına lâyık olduğu anlaşılıyor; söylendiğine göre, bunlar Myra'dan geliyorlarmış; Laomedon'un kırallığında yurtlarını bırakan Troia'lılardan imişler; eskilerden duyulagelenlere göre de, iyi kimseler imiş. Mektubunda sözünü ettiğin eserlerime gelince, daha tamamlıyamadım, ama olduğu gibi gönderiyorum. Onları nasıl muhafaza etmek gerektiğini ikimiz de biliyoruz; onun için bu yolda başka bir şey söyliyecek değilim.

(Bu mektubu Eflâtun'un yazdığı kabul edilmiyor.)

MEKTUP XIII

Eflâtun'dan Syrakusa tyrannos'u Dionysios'a: iyilikler

Mektubuma bu selâmla başlıyayım da, ben- 360
den olduğuna bir işaret olsun. Bir gün, genç
Lokria'lıları yemeye çağırmıştın; sofrada benden
biraz uzakta oturuyordun. Kalktın, bana doğru
geldin; ve benim de, yanımda oturan güzel
gencin de, çok iyi bulduğumuz hoş bir şey
söyledin. O zaman bu genç sana: «Dionysios, b
dedi, bilgeliği araştırma yolunda Eflâtun'un her
halde sana çok faydası olmuştur.» Sen de: «Yalnız
bun mu ya? Daha birçok şeylerden faydasını
gördüm; bak, onu buraya getirmekle hemen
faydalandım.» dedin. İşte Dionysios, bu yoldan
şaşma da, biribirimizden gördüğümüz faydalar
hep arta gitsin. Bana gelince, hep bu gayeyi
güderek, bugün sana Pythagoras'cıların yazıları
ile bölümleri ve o zaman anlaştığımız gibi,
senin de, sarayında olduğuna göre Arkhytas'ın da c
faydalanabileceğiniz bir adam gönderiyorum.
Adı Helikon'dur; Kyzikos'da doğmuştur; Eudok-
sos'un talebelerindendir ve bütün öğretilerini
tamamiyle kavramıştır. Bundan başka, Isokrates'-
in bir öğrencisiyle, ve Bryson'un öğrencilerinden

Polyksenos'la arkadaşlık etmiştir. Üstelik çok
d geçimlidir, ve sert değil yumuşak ve uysal huylu olduğunu sanıyorum. Bunu hiç çekinmeden söyliyorum sanma; verdiğim hüküm bir insan üzerinedir; insan da, kötü değil ama, bazı bakımlardan birkaç kişiyi bir yana bırakırsak, değişik bir hayvandır. Korku ve güvensizlik içinde olduğumdan, Helikon'u, bir arada olduğumuz zaman hep inceledim; sonra hemşerilerinden sordum; hiçbiri aleyhinde bulunmadı. Onu sen de incele,
e ve dikkatli davran. En iyisi, boş vaktin olursa, ondan ders almaktır; ama felsefe yolundaki araştırmalarına hiçbir zarar gelmesin. Vaktin yoksa, ona başka birini gönder, öğrendiklerini vaktin olduğu zaman sana da öğretir. Sen de böylece daha iyi olursun; ün kazanırsın; ve benden fayda görmekten hiç geri kalmazsın. İşte bu kadar.

Göndermemi yazdığın şeylere gelince: Apol-
316 lo'nun heykelini yaptırdım; Leptines sana getirecek; kabiliyetli bir sanatçının, Leokhares'in eseridir. Evinde çok güzel bulduğum bir eser daha gördüm; satın aldım. Bunu, hasta veya sıhhatta iken, bana, ikimize de lâyık bir şekilde bakmış olan karına hediye etmek istiyorum. Uygun bulursan ver. Çocuklar için on iki testi şarapla
b iki testi bal gönderiyorum. Kuru incirlere gelince, biz buraya varınca toplama mevsimi geçmişti, ayırtamadım. Sakladığımız mersin meyvaları da çürümüş; bir daha sefere daha dikkatli davranınız. Bitkilere de gelince, Leptines sana her şeyi anlatır.

Bu gönderdiğim şeyleri satın almak, ve şehire vergileri ödemek için gereken parayı Leptines'den istedim. Kendisine Leukadia gemisi için harcadığım on altı mina kadar bir parayı kendi kesemden verdiğimi söyledim (bunu söylemeyi doğru ve uygun bulmuştum). Ondan aldığım parayı da harcadım, bu gönderdiğim şeyleri satın aldım.

Para bakımından Atina'da senin durumun nedir, benim durumum nedir, şimdi ona geçelim. Sana önce de söylemiştim; paranı, başka dostlarınınki gibi elimden geldiği kadar az harcıyacağım; yalnız gerekli, benim ve parayı verenin doğru ve uygun bulduğumuz şeyler için kullanacağım. Benim durumum şöyle: verdiğin tacı ısrarlarına rağmen kabul etmediğim zaman ölen yeğenlerimin dört kızına bakmak zorundaydım. Bunlardan biri, bugün evlenme çağındadır; ikincisi sekiz yaşında, üçüncüsü üçten biraz fazla, sonuncusu da bir yaşında bile değil. Sağlığımda evlenecek olanlara, dostlarımın da yardımı ile, drahoma vermek vazifemdir; ötekilerle ilgilenmek bana düşmez. Gelecekte, babaları benden daha zengin olacak kızlara da drahoma verecek değilim. Fakat bugün en bahtlıları benim; annelerinin de drahomasını Dion ve başkaları ile birlikte ben vermiştim. Bu kızlardan biri, dayısı Speusippos ile evleniyor; buna otuz mina'dan fazla istemez; bu kadar drahoma bizim için yeter. Annem de ölürse mezarını yaptırmak için on mina'dan fazlasına ihtiyacım olmıyacak. Sicilya'ya yapacağım yolcu-

lukta, şahsıma ait masraflar veya devlete verecek aidat olursa, önce söylediğim gibi davranmalıyız: ben bunları elimden geldiği kadar kısmaya
362 çalışacağım; ama masraflar imkânlarımı aşarsa fazlasını sen ödeyeceksin.

Şimdi Atina'daki masraflarına geçiyorum: önce şunu söyliyeyim ki, Khoregia'lık [1] veya buna benzer başka bir şey için para harcamamı istiyorsan, sandığımızın aksine, bana bu parayı verecek hiçbir konuğun yoktur. Sonra, parasını, bir adam gönderinceye kadar geri bırakmayıp hemen vermekte fayda olan bir işin varsa, yalnız can sıkıcı bir durumla karşılaşmıyacaksın, küçük
b de düşeceksin. Bunu ben kendim denedim: Erastos'u, bir şeye ihtiyacım olursa, başvurmamı söylediğin, konuğun Aigina'lı Andromedes'e yolladım. Sana, o mektubunda istediğin daha pahalı şeyleri gönderecektim. Bir insandan beklenecek şu olagan cevabı verdi: babana verdiği paraları geri almak için bir hayli zahmet çekmişti: sana şimdi, ödünç olarak az bir para verebilirdi ama, fazlasını göze almıyordu. İşte bunun için Leptines'den borç aldım. Leptines de, yalnız bu parayı verdiği için değil, bunu seve seve yaptığı; söz ve hareketleri ile gerçek bir
c dostun olduğunu gösterdiği için övülmelidir. İyi olsun, kötü olsun, sana nasıl davrandıklarını; herkesin, hakkında ne gibi niyetler bes-

[1] Dram yahut musiki müsabakaları için dans korolarını kendi hesabına donatacak ve idman ettirecek.

lediğini bildirmem gerekir. O halde, para meselesi üzerinde düşündüklerimi açıkça söyliyeceğim; böyle yapmam doğru olacaktır; aynı zamanda sarayında gördüklerime dayanarak konuşacağım. Yaptığın masrafları sana bildirmeleri gereken kimseler, seni kızdırmaktan korkarak, bundan çekiniyorlar. Onları, her şeyde olduğu gibi, bunda da açıkça konuşmaya alıştır, zorla; her şeyi mümkün mertebe bilmelisin; her şey üzerinde karar verebilmeli, her şeyi öğrenmekten çekinmemelisin. Kudretini arttırmak için en iyi çare budur. Masraf yerinde yapılmalı, zamanında ödenmelidir; bu, her bakımdan, hele insanların zenginliklerini idare etmeleri bakımından, çok önemlidir; sen de böyle söylemiştin, sözünden dönecek değilsin. Senin menfaatlerini gözettiklerini söyliyen kimselerin herkesin önünde iftiralarda bulunmalarına meydan verme; para işlerinde zorluk çıkaran bir insan olarak tanınmak, ünün için ne iyi olur, ne de güzel.

Şimdi Dion'a geçiyorum: başka şeyler üzerinde, o sözünü ettiğin mektubun gelmeden önce bir şey söyliyemem. Dion'a bildirmememi istediğin tasarıları, bildirmedim; onunla, bunlar üzerinde de konuşmadım. Yalnız bu tasarıları, güçlükle mi, kolaylıkla mı kabul edeceğini anlamak istedim; bunlar gerçekleşirse bir hayli üzüleceğini sezdim. Başka bakımlardan, Dion, gerek sözlerinde, gerek hareketlerinde, çok ölçülü görünüyor.

Timotheos'un kardeşi, dostumuz Kratinos'a, 363
bizim ağır piyadelerin taşıdığı o yumuşak zırh-

lardan bir tane; Kebes'in kızlarına da, yedî kulaçlık üç gömlek hediye edeceğiz; hani şu Sicilya'da yapılan keten gömlekler var ya, işte ondan, o zengin işlemeli Amorgos gömleklerinden değil. Kebes adını her halde işitmişsindir: şu Sokrates'in konuşmalarında Simmias'ın yanında yer alan; ruh üzerindeki diyalogda Sokrates'le konuşan Kebes. Onu, hepimiz candan bir dost sayıyoruz.

b Ciddî olan mektuplarımı ciddî olmıyanlardan ayıran işarete gelince, bunu unutmamışsındır sanırım. Ama sen gene bir hatırla ve iyice dikkat et. Birçok kimseler, kendilerine mektup yazmamı istiyorlar; yazamıyacağımı açıktan açığa söylemek de pek kolay olmuyor. Ciddî mektuplarıma «Tanrı», o kadar ciddî olmıyanlara da «tanrılar» kelimesi ile başlıyorum.

Elçiler de sana mektup yazmamı dilediler; bunda da şaşılacak bir şey yok; hepsi, hele o zaman elinden rahatsız olan Philagros, ikimizi
e her yerde övüyorlar; bu yolda hiçbir gayretten çekinmiyorlar. Büyük kıralın yanından dönen Philaides de senden bahsetti. Mektubumu uzatmak isteseydim, neler söyledi, yazardım; ama sen Leptines'e sor, o sana söylesin.

Zırhı ve istediğim öteki şeyleri gönderirsen, bunları istediğin kimseye emanet et. Kimseyi bulamazsan, Terillos'a ver. O, hep denizlerde dolaşır; dostumuzdur. Her şeyi, hele felsefeyi iyi anlar. Ben Sicilya'dan ayrılırken şehir başlarından olan Teisonos'un damadıdır.

Hoşça kal; felsefe ile uğraş, gençleri teşvik et, kendilerini felsefeye versinler. Top oyunundaki arkadaşlarına selâmlarımı söyle; herkese, hele Aristokritos'a emret, benden bir eser veya mektup gelirse, sana elden geldiği kadar çabuk haber versinler; ve istediğim şeylerle meşgul olmayı unutursan, hatırlatsınlar. Leptines'e borcunu vermeyi unutma; bunu hemen yap ki, ona nasıl davrandığını görenler, bize hizmet etmeye daha istekli olsunlar.

Myronides'le beraber kölelikten kurtardığım Iatrokles, sana gönderdiğim şeylerle gemiye bindi. Onu hizmetine al, çünkü hakkında çok iyi duygular besliyor, hangi işte istersen çalıştır. Mektubumu yahut bir özünü sakla; tutmuş olduğun yoldan da hiç şaşma.
